

Kronieken 1919 – 1938

Benedict Wydooghe

1919

Januari - puin alom

Na de oorlog zal het dagelijkse leven in Lichtervelde -zoals in vele andere dorpen- drastisch veranderen en nooit meer de eerdere structuren en contouren vertonen¹. Een hoog sterftecijfer en een dalend aantal geboorten tijdens en kort na de oorlog krimpen de lokale bevolking in. In januari 1919 telt Lichtervelde een pak minder inwoners dan voor de oorlog en wat hen lief is, ligt in puin. De Izegemse bouwmeester Verstraete schat de herstellingswerken aan de kerkruïne op 103.000 frank. Behalve de 58 volledig verwoeste woningen zijn er 45 gedeeltelijk beschadigde panden: de huizen voor de kerk en de meeste openbare gebouwen zoals pastorie, gemeentehuis, station, gemeenteschool, godshuis en wezengesticht... De onteigening en de afbraak van het huizenblok voor de kerk zal nog vijf jaar lang als een rode draad door de gemeente-raadsagenda lopen. Voor de schade aan het godshuis en het wezengesticht zullen pas in augustus 1924 en in maart 1926 kredieten vrijgemaakt worden. De kostprijs is aanvankelijk geraamd op ongeveer 15.000 Fr. Uiteindelijk zal de Commissie van Openbaren Onderstand een lening van 50.000 Fr. afsluiten bij het Gemeentekrediet om het godshuis en het wezengesticht te herstellen van de oorlogsschade². Verder zijn er 250 andere domicilies in mindere mate beschadigd. Ruw geschat is ongeveer tien procent van de verblijven onbewoonbaar.

Wegens de slechte oogsten en omdat de Duitsers bij de aftocht 4.700 kilogram rogge, granen en een hoeveelheid andere veldvruchten uit het gemeentemagazijn stelen, zijn eetwaren duur geworden. De honger en de ellende zijn niet voorbij³. Samen met de terugkerende soldaten en gevangenen tonen de feiten hoe weinig zeggend

¹ De meer geïnteresseerde lezer die de aangegeven bronnen voor eigen onderzoek wenst te gebruiken, zal merken dat de periode van het interbellum niet geschreven is als een strikte chronologische opsomming van feiten. In vele gevallen worden thema's samengebundeld. Dit is een onderneming die niet vrij is van twee risico's. 1. Immers niet alles speelt zich tegelijkertijd af. Toch zijn data van belang omdat zij de volgorde bepalen –wat voorafgaat en wat volgt- en daardoor tot een begrip van oorzaak en gevolg leiden. 2. Het weze hier gezegd, dat de bronnen die voor dit hoofdstuk gebruikt worden, zich beperken tot de literatuur, de verslagen van de gemeenteraad (waarvoor bijzondere dank aan Luc Haeghebaert), *De Torhoutse Bode* (terug te vinden in het stadsarchief van Torhout) en één enkel dagboek, met name dat van Michel Vanzieleghem (waarvoor dank aan Frans Vanzieleghem). Vanzelfsprekend zorgen de beperkte bronnenopgave en het samenvoegen van de thema's voor een selectie en een verhaalconstructie die anders kon geweest zijn. Of om het met de woorden van Cleophas Sintobin te zeggen *'Dit alles behelst een stuk geschiedenis voor Lichtervelde en 't nageslacht zal niet zonder vermaak die klucht van bestuur in de archieven lezen.'* Om dit euvel tegemoet te treden en de latere onderzoeker niet in verwarring te brengen, verwijzen we in de voetnoten -die saai en schoolmeesterachtig kunnen overkomen- steeds naar de betreffende gemeenteraden, krant of literatuur.

² Gr. 08/08/1924; 07/11/1924; 29/01/1926.

het gegeven is dat alle geschiedenisboeken opnemen, namelijk dat de oorlog eindigt op 11 november 1918.

Voor de Lichterveldse bevolking is de oorlog niet voorbij. Hij staat niet alleen in het collectieve en individuele geheugen geprent, hij blijft voorlopig een dagelijks tastbare realiteit. Restanten in het landschap, officiële herdenkingen, weduwen- en oorlogspensioenen confronteren de Lichterveldenaar dagelijks met de vier jaar durende ellende. Bovendien, elf november is in de ogen van de tijdgenoot helemaal niet zo memorabel. Pas in 1922 erkent men de datum als nationale feestdag⁴.

Mei - erfenis van het verleden

Land en gemeente liggen er als het ware verlamd bij. Pas op 12 mei komt de gemeenteraad voor de eerste maal samen in 1919. De agenda is druk en moet afrekenen met de erfenissen uit de oorlog.

Het bestuur neemt het bescheiden initiatief om schaarse goederen in te voeren, maar afbetalen blijkt moeilijk. De dure bezetting trekt de begroting van 1918 uit

haar evenwicht en de raad ziet zich genooddaakt een lening van 100.000 Fr. aan te gaan bij het Gemeentekrediet om de oorlogskosten te dekken. De inkwartiering van de bezetter kost 112.000 Fr. Voor gas en benodigdheden wordt 39.000 Fr. aangerekend. Daarbij komt de afbetaling van de oorlogsleningen, waarvan de intresten alleen al 25.000 Fr. bedragen. Verder betaalt men kosten en lonen door de bezetter opgelegd en het kolenverbruik. Dit alles brengt het bedrag op 229.000 Fr.

Na een opmeting blijkt dat achttien grintwegen voor 89.167,10 Fr. beschadigd zijn. De werken worden na openbare aanbesteding uitgevoerd. Besparen kan door gebruik te maken van de aanwezigheid van de nodige materialen. Het Duits muni-



³ Ondertussen komen feiten aan het licht die voor de bevolking tot nu toe onbekend zijn, dingen die tussen 1914 en 1918 het daglicht beter niet zagen. Zo blijkt uit het verslag van de gemeenteslachterij die van oktober 1916 tot oktober 1918 in werking is, dat de Lichterveldenaren officieel 74.069 kg vlees, vet en bewerkte afval verbruiken. De toegestane hoeveelheid wordt, zonder dat de bezetter het weet, verhoogd met 26.069 kilogram. Dit doet de slachterij *door op bedekte wijze en buiten de weet om* zwaardere dieren voor minder aan te rekenen en 23 stuks vee in het zwart te slachten.

⁴ Bewijze een citaat uit de gemeenteraadszitting van 10 november 1922. Let vooral op de tekst tussen haakjes '...verleent een toelage van 200 Fr. voor het vieren van den nationale feestdag van 11 november (verjaardag der wapenstilstand) met herdenking der gesneuvelden van den grooten oorlog.'

tiepark bij het station mag ontmanteld worden, evenwel moeten *'de materialen gesorteerd worden niet alleen volgens groote der stukken, maar volgens de hoedanigheid der rotsen'*. Ze moeten weggenomen worden zodat eigendommen en gronden zo weinig mogelijk schade lijden. Om die uitgave te dekken beslist de raad de gevelde bomen langs de staatsbaan en de kolen door de Duisters nagelaten, te verkopen. Maar de prijs blijft hoog. De lening loopt op tot 104.000 Fr. en in november overschrijdt de kost het bedrag van 106.000 Fr.

Juli - en de werkgelegenheid?

Het tekort aan centen heeft zijn weerslag op de werkgelegenheid en midden in de zomer beslist de gemeenteraad een dienst voor werklozensteun in te richten die de activiteiten van het nationaal hulp- en voedingscomité overneemt.

Augustus/september - peerdenfeesten! kermis!

Toch is het niet allemaal zwarte ellende. Als de vereniging van de paardenkooplui beslist om op 15 augustus de *'peerdenfeesten die alhier bestonden voor den oorlog'* opnieuw in te richten, breken de kooplui de traditie door de datum van de feesten te veranderen (normaliter gaan die feesten door op de tweede maandag van september) én door de gebruikelijke prijskamp door een koers te vervangen⁵. Voor de jaarlijkse septemberkermis kan Lichtervelde zich een bescheiden uitgave permitteren.

22 november - oud-strijders gehuldigd

De huldiging of het 'soldatenfeest' van de oud-strijders dat op zaterdag 22 november plaatsvindt, is een aangrijpende plechtigheid. Voor de royalistische gemeente en het dito land is deze datum belangrijker dan 11 november. 22 november herdenkt immers de terugkeer van de koning in Brussel. In Lichtervelde wordt op het kerkplein een vrijheidsboom geplant en is er een huldiging van de oud-strijders en de gesneuvelden. Er is een kerkdienst, een ontvangst in het gemeentehuis en een bijhorend feestmaal. Het feest kost de gemeente tweeduizend frank maar voor zo'n gelegenheid kijkt men niet op een centiem.

Winter 1919-1920

De strenge winter brengt de bevolking echter terug bij de harde realiteit. In het gemeentehuis alleen al zorgen de hoog oplopende kolentarieven dat de verwarming van de burelen en de vergaderruimtes 424,50 Fr. extra kost.

Bevolking op 31 december

⁵ Er worden sobere feesttoelagen gegeven: 200 Fr. voor de gewone velokoers (kampioenschap voor beginnelingen op kermiszondag); 210 Fr. voor de jaarlijkse paardenkoersen of -looperij op kermisdonderdag; 75 Fr. voor feesten in de Potteriestraat op kermismaandag in de namiddag; 75 Fr. voor feesten aan het Gildhof op kermisdinsdag; 75 Fr. voor kermisfeesten aan de Statie op Koekezonag en 50 Fr. voor feesten rond de markt op kermismaandag in de voormiddag.

Lichtervelde telt nu nog 6.487 inwoners. De dalende trend die zich reeds tijdens de oorlog aftekende, zet zich door en zal pas vanaf 1932 terug omgebogen worden. In 1919 zijn er 136 geboorten tegen 135 stergevallen. Er zijn 450 inwijkelingen en 476 mensen die de gemeente verlaten.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

1 januari - de H. Berchmansschool bestaat niet meer

Met een brief brengen de leden van de parochiale schoolraad, de gemeente hiervan op de hoogte. Door de wet op de leerplicht van 19 mei 1914 en door het ontbreken van andere jongensscholen wordt de gemeente verplicht de gemeenteschool her in te richten en de twee bestaande klassen uit te breiden tot acht. De instelling met haar 179 leerlingen is overbevolkt en er is een tekort aan leerkrachten. Cyriel Lemahieu komt de ploeg versterken⁶.

Ook de meisjesschool kampt met een personeelstekort. Daar wordt de *'wereldlijke onderwijzeres'* Julia Bohez aangenomen omdat *'het getal der kloosterlingen niet meer voldoende is.'* Een tijdseigen detail; de aanvangswedde van Julia Bohes bedraagt 1.100 frank, die van Cyriel Lemahieu 1.200 frank. Begin 1920 benoemt de raad Guido Delefortrie, een man met zes jaar lespraktijk, tot hoofdonderwijzer van de jongensschool. De nieuwbakken directeur vervangt de overleden Vereenoghe en krijgt de onderwijzers Ernest Huyghebaert, Michel Hoornaert, Julienne Vincent, Oscar Coussement, Pol Lannoy en Antoon Dejonghe onder zijn bevoegdheid. In de laagste klassen krijgen de zes- en zevenjarigen les van kloosterzusters. De gemeenteraad is van oordeel is *'dat de behandeling van zulke jonge kinderen beter past voor vrouwen dan voor mannen'* en dat *'het onderricht met meer vrucht kan gegeven worden door onderwijzeressen.'*

Zomer - dorp zonder pastoor

Als pastoor Desmet op 1 juli aan het altaar in de noodkerk in de Statiestraat (beter gekend als de congregatiezaal of kortweg 'Den Tap'), onwel wordt en tijdens het lof plotseling overlijdt, zit Lichtervelde tijdens de zomermaanden zonder pastoor.

'Op 29 oogst is pastor Spilliaert gekomen' zo noteert men in het schrift van het godshuis. Op die zondag wordt de 46-jarige Richard Spilliaert uit Hoogstade ingehuldigd. *'Hij kleedde zich in onze kamer en dan ging het stoetsgewijs naar de kerk'*.

Spilliaert is een actief man die tot 1939 in Lichtervelde blijft. Hij wordt lid van de liefdadige inrichtingen en heeft zitting in het Comité van Openbare Onderstand. Maar het meest van al lijkt hij geboeid door het onderwijs. Hij zetelt in het comité van de bewaarschool en van de lagere meisjesschool in de Stationsstraat, van de bewaarschool en de lagere school op Het Veld.

Woningnood

In vergelijking met 1914 zijn er in Lichtervelde 77 bewoonbare huizen minder. Bouwen is bovendien ongemeen duur. De gemeente sluit zich dan ook aan bij de Samenwerkende Maatschappij Voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken De Toe-

⁶ Cyriel Lemahieu (°Esen 16/06/1884) zal niet lang lesgeven in de gemeenteschool. Zijn opvolger is Oscar Coussement.

komst⁷. Doel is *'den aanbouw, den aankoop of de inrichting van goedkope woningen bestemd om verhuurd te worden aan weinig bemiddelde personen en aan talrijke en behoeftige gezinnen.'*

Hygiëne primeert!

Een reden te meer om alle krotten te doen verdwijnen is het feit dat deze *'haarden*



Het personeel van August Mattan poseert bij de reuzeparasol. We herkennen Cyriel Naert, Gertrude Cafmeyer, Gaston Delodder, Emily Roose, Maria Deceuninck, Bertha Dyzers, Margueriete Demeestere, Estaline Vanderper, Florida Werbrouck, Achiel Mattan, Alice Depreitere, Celina Demeestere, Jacqueline Mattan, Gabrielle Debel, Gabrielle Tommelein, Angele Cafmeyer, Emilia Tempelaere, Henriette Mattan, Sylveer Verhelle, Michel Debusschere, Jeanny Desmet en Elza Laga (Bron POL, prentenkabinet).

zijn van lichamelijke en geestelijke ziekten en oorzaak zijn van veel uitgaven voor het weldadigheidsbureauel.' En omdat de gemeente de *'lichamelijke gezondheid en het morele en stoffelijke welzijn van haar inwoners moet verzekeren; dat de heropleving van het land en de grootheid van het vaderland er van afhangen'* zijn vuilnisruiming en reinheid, gezondheidsleer en hygiëne evident voor de beleidsmakers, maar minder vanzelfsprekend voor de bevolking⁸. In dit opzicht stellen de raadsleden een kor-

⁷ Gr. 08/08/1924; 08/05/1925. De gemeente koopt één vierde van de aandelen van de maatschappij (250 aandelen aan 100 Fr. 't stuk).

⁸ Op 19 augustus 1920 stelt de raad een lastencohier vast *'volgens het welck het schepencollege zal overgaan tot de openbare aanbesteding van het wegvoeren der vuilnissen uit de dorps-plaats.'* Het politiereglement op het reinigen der straten verbiedt *'op de gaanpaden en kalsijden alsook in de straatgreppels en in de ontvangers der riolen slijk, zavel, vagelingen, vuilnissen, asch, keuken- of gelijk welken afval te werpen, of keuren en afvalwater te laten vloeien.'* Wie zijn as en keukenafval niet behoorlijk kan wegbrengen, moet het wekelijks *'ten bekwamen tijde aan den reinigingsdienst bestellen in waterdichte bakken of kuipen, behoorlijk gesloten en niet*

te tijd later twee medische schoolopzieners aan. Gezondheid wordt een belangrijk thema. *'Buiten het onderzoek der kinderen bij hun opnemings in de school, zal de medisch opziener éénmaal per maand de school bezoeken. In geval van besmettelijke ziekten zal hij zijn bezoeken zo nodig vermeederen.'* Lichtervelde telt op dat moment twee geneesheren: dr. Gustaaf Colpaert zal de meisjes onderzoeken en collega Emiel Vermeersch de jongens. Voor de ouders is de dienst kosteloos.

Het dagelijkse leven herpakt zich

Intussen is een nieuwe klok op de kerk geplaatst en kan de politieklok opnieuw geluid worden. Het postkantoor verhuist van de Statiestraat naar de Neerstraat. De verharde Marktstraat wordt stilaan volgebouwd, weliswaar voorlopig met onverharde voetpaden. Op nationaal vlak worden maatregelen genomen die de economische heropbloei moeten stimuleren, de werkdag van acht uur en de 48-urige werkweek worden ingevoerd.

Uit de gemeenteraad

De onderhoudsprijs van de personen in het godshuis wordt tot 1,25 Fr. per dag opgetrokken en na een gedachtenwisseling beslissen de raadsleden de wekelijkse markt met allerhande koopwaar op zaterdag herin te richten. Voor de heropening van de botermarkt is het nog even te vroeg⁹.

De lokale bedrijven

Garage Mattan en de gelijknamige firma die zich toelegt op regenschermen en de accordeonfabriek van Callewaert werken zich stilaan op tot bloeiende zaken. Op verzoek van de cichoreidrogers en andere inwoners uit de gemeente steunt de raad een motie aan de minister van nijverheid, arbeid en bevoorrading om de vrije uitvoer van cichoreibonen te bekomen.

te groot om door één persoon weggenomen te worden.' Ook: Gr. 16/02/1922.

⁹ In overleg met de Boerinnenbond komt er vanaf mei 1922 een botermarkt.

Januari - de landbouwwinterschool...

Tijdens de winter van 1920-1921 wordt er een tijdelijke en rondreizende landbouwwinterschool ingericht in de goedpassende *afhankelijkheden van 't klooster der Paulinen*¹⁰. De Boerenbond is enthousiast over het initiatief en de onderwijzers Delefortrie en Lannoy participeren aan het project. Bestuurder-leerkracht is de landbouwleraar Meersseman, uit Torhout. De leergang duurt vier maanden.

... en de andere scholen

Onderwijs is een vast item op de gemeenteraadsagenda en de aanneming van de meisjesschool komt ter sprake. Eerdere wijzigingen in de schoolwet deden de bekostiging van de H. Vincentiusschool door de gemeente verlopen in september 1919. Maar nu is de situatie duidelijk. Er is doorzichtigheid in de onderwijswet, de schoolpopulatie is van zes naar zeven klassen gestegen en langs alle kanten roept men om de schooltoestand te regelen. De raadsleden worden als het ware gedwongen zich uit te spreken over de gediplomeerde of vrijgestelde onderwijzeressen en ze opnieuw -met terugwerkende kracht- van een jaarwedde te voorzien. Het onderwijzend personeel bestaat uit vier kloosterlingen¹¹. De gemeente voorziet hen van een loon en staat in voor het materiële behoeften van de school.

Februari - nogmaals de staatsbaan naar Kortemark

Dit punt kwam voor de oorlog reeds meermalen ter sprake. Tot vervelens toe vraagt de gemeente een staatsbaan aan te leggen tussen Lichtervelde, de Kruiskalsijde en Kortemark. De raad argumenteert dat dit project met geringe middelen te realiseren is waardoor een rechtstreekse verbinding zou ontstaan tussen het oosten en het westen van de provincie. Er hoeft enkel een berijdbare weg aangelegd te worden tussen de Kruiskalsijde en Kortemark, een niemendalletje van 3,5 kilometer. De argumentatie kent echter geen succes wegens een gebrek aan samenwerking tussen de belanghebbende dorpen¹².

¹⁰ De school zal in de loop der jaren frequent van naam (landbouw- winterschool, landbouwberoepsschool, landbouwhuishoudschool) wisselen. Gr. 29/12/1921, 16/03/1922; 23/11/1923; VANDEWALLE G.: *Lichtervelde in oude foto's*, Alea producties, Eeklo, 1993, p. 117.

¹¹ Het gaat om Marie Vanherrewege (diploma te Brugge op 02.08.1902), Hermine Dewulf (diploma te Brugge op 01/08/1903), Renilde Callewaert (zonder diploma), Clothilde Houttekier (zonder diploma) en twee wereldlijke leraressen: Julia Bohez (diploma te Eeklo, 7/08/1919) en Rachelle Vincent (diploma te Eeklo op 01/08/1914). Zij staan onder leiding van de hoofdonderwijzeres en kloosterlinge Hélène Sauer, (diploma te Brugge op 01/08/1896) en bestuurster Hortence Kerkhofs (kloosterlinge, diploma te Brugge op 01/08/1886).

¹² Het ontbreken van een goede verbinding met Kortemark is niet het enige probleem aan de Kruiskalsijde. Omdat de staatsbaan tussen Torhout en de Kruiskalsijde er erbarmelijk bij ligt, ontwijken zware vrachtwagens de baan '*met als gevolg dat de besteende wegen onvermijdelijk erge beschadiging ondergaan.*' Het verkeer zoekt kortere en beter berijdbare wegen: Bollestraat, Torhoutstraat en Hazelstraat. Zo verkort men z'n weg met een halve kilometer. De Ha-

...of, waarom geen kanaal?

Als het transport over de landwegen zo moeizaam verloopt, waarom probeert men de gemeente niet te ontsluiten via een waterloop, moet men gedacht hebben. Op 6 januari 1921 overweegt de gemeenteraad iets in die aard. Op die dag drukt zij de wens uit aan het staatsbestuur om een rechtstreekse waterverbinding tussen Brugge (Oostkamp) en Roeselare ter studie voor te leggen en die zo snel mogelijk ten uitvoer te brengen. Dergelijke grote infrastructuurwerken en hun resultaten stimuleren de werkgelegenheid en dragen bij tot de economie. In het verwoeste en dichtbevolkte West-Vlaanderen zijn dergelijke projecten van het *'allerhoogste belang'* en bovendien *'ontbreekt het er niet aan ondernemingsgeest noch aan arbeidskrachten.'* Het idee van de waterverbinding tussen Roeselare en Brugge is niet afkomstig van de Lichterveldenaren maar past in een plan waarin Lichtervelde als centraal punt fungeert. Het dorp ligt in het midden van de driehoek Diksmuide, Roeselare, Brugge. Roeselare streeft naar een verbinding met de havens van Nieuwpoort en Duinkerke (via Diksmuide). Brugge wil zijn achterland ontsluiten door een verbinding met de Mandelvaart. Lichtervelde is ideaal gelegen *'om het hoogste vlak van het kanaal Oostkamp-Roeselare met water te spijzen, door ter hoogte van Lichtervelde een vertakking naar Diksmuide (langs de Krekebeek en de Handzamevaart) tot stand te brengen.'* *'De aanleg van een kanaal zou Lichtervelde voordelen bieden'*, noteert gemeentesecretaris Baert. *'Behalve de uitbreiding van onze reeds bloeiende landbouwnijverheden en onze handel zou de vaart het ontstaan verwekken van nijverheidsgestichten midden eener talrijke werkersbevolking die thans buiten de streek haar bestaan moet zoeken of naar den vreemde uitwijken'*.

Althans, dit zijn de plannen. Ze zullen nooit uitgevoerd worden.

24 april - verkiezingen

Op 24 april vinden de eerste naoorlogse verkiezingen plaats volgens het principe van het algemeen enkelvoudig stemrecht. Hierdoor overschrijdt het aantal kiezers het ronde getal van 3.000. Zoals gewoonlijk bieden zich in Lichtervelde twee lijsten aan, De Zwaan en De Keizer. De in 1908 als onafhankelijke verkozenen Alphons Vandenberghen en Henri Lannoy, bieden zich nu aan bij de Burgersgilde die de verkiezingen wint¹³.



De Callewaert. In deze periode bouwt de familie Callewaert de accordeonfabricage uit tot een bloeiende handelszaak.

7 juni - nieuwe bestuursploeg

Op 7 juni leggen de verkozenen hun eed af. Emiel Vermeersch wordt opnieuw burgemeester, Jules Storme eerste schepen en August Depuydt tweede schepen (allen

zelstraat wordt 'door het feit dat voerlieden met zware vrachten, vooral van Rousselare komende stelselmatig overbelast en de Bollestraat en de Torhoutstraat hebben meer te dragen dan zij vermogen.' Voorlopig is dit het scenario.

van De Keizer). De herkozen raadsleden zijn voor De Zwaan: Achiel Depuydt, Alberic Delafontaine en Emeric Maenhout en voor De Keizer: Charles Decock en Alphonse Vandenberghe. Nieuwkomers zijn Jozeph Vandeginste en Gustaaf Colpaert (Zwaan) en Jules Tanghe (Keizer).

Heemkundige kring Karel Van de Poele

¹³ ...zij het zeer nipt. Waren de verkiezingen doorgestaan volgens het vooroorlogse principe dan was de uitslag omgekeerd uitgevallen. De Zwaan geeft hier natuurlijk de nodige bekendheid aan en spreekt van een onrechtvaardige uitslag.

Januari - de Vlaamse ontvoogdingsstrijd

In de maatschappelijke structuur van België ligt het sociaal, politiek en economisch overwicht bij de Franstaligen. De Vlaamse zaak is nog verre van uitgestreden en vraagt de continue aandacht van de Vlamingen en hun pleitbezorgers. In 1922 lijkt het erop dat de oorlog de tegenstellingen tussen Walen en Vlamingen alleen maar meer geaccentueerd heeft. Ook in Lichtervelde ligt de materie uiterst gevoelig. Zo ontvangt de gemeente een schrijven van de arrondissementscommissaris te Tielt en luitenant-generaal baron Jacques, voorzitter van het oud-strijdersfonds. Beiden bepleiten de intrede van de gemeente tot het strijdersfonds. Gezien het geschrift geheel in het Frans is opgesteld en *'omdat er geen Vlaams in de aanvraag te vinden is'* weigert de raad op de uitnodiging in te gaan¹⁴.

Wanneer negen maanden later de Vlaamsche Oud Strijders Bond het gemeentebestuur vraagt een vlag te sponsoren die zou dienen als *'aandenken van den grooten oorlog'* gaat dit laatste graag op het voorstel in en trekt hiervoor een bedrag van 2.000 frank uit, een maandwedde. Armand Goddyn mag *'de schets van eene zinnebeeldende vlag'* ontwerpen en tekenen. Verder krijgt de bond een jaarlijkse toelage voor de viering van de nationale feestdag en de herdenking van de oorlog.

Maar, zoals gezegd, de Vlaamse zaak is niet louter een aangelegenheid van herdenkingen, vlaggen en gedenktekens. De *'verstandelijke ontvoogding van het Vlaamse volk'* kan alleen maar gerealiseerd worden als Walen en Vlamingen gelijke rechten hebben op het vlak van onderwijs. In de zomer van 1920 stuurt de gemeenteraad een motie aan de voorzitter van de Kamer en drukt de wens uit dat deze *'ten gunste van de Vervlaamsching van de Gentsche Hoogeschool'* zo snel mogelijk een wet aanneemt die *'de vervlaamsching van de universiteit'* bepleit en de Vlaamse bevolking terugschenkt *'wat haar rechtmatig toekomt (...) Overwegende dat de gelijkheid tussen Vlamingen en Walen op hoogeschool gebied eischt dat in de universiteit te Gent de lessen in de taal der Vlamingen gegeven worden'*¹⁵.

23 maart - de peerdenfeesten kwijnen weg

'Er wordt vastgesteld dat de peerdenfeesten kwijnen. Twee middels worden ter verbetering aangewezen door de gemeenteraad: 1° de ruchtbaarheid door plakbrieven vervangen door andere middels die meer blijvend zijn. 2° het inrichten van een prijskamp bij eene der feesten of het verleen van deelnemingspremies.' Als de vereniging van peerdenkooplieden in april 1922 een som van 500 frank aan de gemeente

¹⁴ Ongeveer gelijktijdig krijgt men de vraag een bijdrage te storten voor een monument dat de gesneuvelde Vlaamse soldaten in Frankrijk herdenkt. Ook dit voorstel moet het ontgelden. 'Aangezien er in de vraag evenals in de bijgevoegde beeltenis van het ontworpen monument, geen spoor van Vlaamse taal te vinden is', wordt de vraag eenparig van de hand gewezen.

¹⁵ Nadat de wet van 23 juli 1923 de universiteit voor twee derden vernederlandst, richt men zijn pijlen op de Vlaamsche leergangen in de universiteit van Leuven.

vraagt om als premie uit te delen na het paardenfeest, vangt zij bot. De vraag wordt verworpen bij gelijkheid van stemmen.

Oktober - een nieuw brandweerkorps treedt aan

De ploeg telt 25 mannen met Felix Vanpoucke als kapitein-bevelhebber, Eugene Driessens en Felix Olivier als luitenanten. Het korps dat nu ongewapend is *'heeft uitsluitelijk voor doel het bestrijden der brandrampen'*. Reeds in februari had de raad besloten de uitgedunde en ontredderde spuitvereniging te ontbinden. Kapitein-bevelhebber en luitenant zijn overleden, en de onderluitenant verzaakt aan *'alle waarneming van zijn graad'*. Het grootste deel der manschappen is overleden of door ouderdom ongeschikt voor het werk. De uitrusting van het nieuwe korps blijft evenwel ondermaats: een handpomp op twee wielen die in dienst is sedert 1893.

Kerktoeren herbouwd



Zo zag de kerk eruit voor de wederopbouw. Zicht vanuit de Potteriestraat omstreeks 1921.

Pastoor Spilliaert heeft de taak gekregen de kerk, die grotendeels in puin ligt, herop te bouwen. In de loop van 1922 verrijst de nieuwe toren, een bijna conforme kopie van de oorspronkelijke, alleen 5 meter lager. Het timpaan boven de hoofdingang is een bas-reliëf van Karel Lateur. Binnen worden de oorspronkelijke vijf altaren herleid tot drie. Het altaar van de H. Margaretha verdwijnt en wordt vervangen door een schrijn met beeld.

29 december - opruiming

Omdat de Italiaanse populieren op en rond het kerkhof van ouderdom wegsterven en de vier vermolmden rode beuken in het midden van de begraafplaats beschadigd zijn door oorlogsfeiten, *'zoo dat zij niet meer als sierraad kunnen gelden, maar eene*

vormlooze belemmering van het zicht zijn', worden de bomen openbaar verkocht door de plaatselijke notaris L. De Saegher.

December - de verwoeste huizen voor de kerk

Eind 1922 liggen de huizen voor de kerk nog altijd in puin. De woningen langs de Hoogstraat zijn compleet verwoest en de huizen langs de kant van de Neerstraat zijn herstelbaar beschadigd. Bovendien moeten ze opgeruimd worden om de toegang naar de kerk en het verkeer langs de Staatsbaan (Neerstraat) te vergemakkelijken.

Het blok is slechts 1.003 m² groot en bestaat uit twaalf woningen, waaronder zeven herbergen. In het midden zijn er *'stallingen met afhankelijkheden en koer'* en deze laten *'veel te wenschen over onder opzicht van gerieflijkheid en gezondheid'*. Het is een haard van besmettelijke ziekten en er is reeds meermaals tyfus ontstaan. De oorlogsbeschadiging is dus het ideaal moment om die etterbuil uit de dorpskern weg te snijden. Op basis van deze argumenten keuren de gemeenteraadsleden het plan voor de ontruiming goed en vragen de grootst mogelijke staatstoelage van 50.000 Fr.

Heemkundige kring Karel van de Venne

Januari - onteigeningen

De gemeente onteigent de huizen van de vijf eigenaars stapsgewijs. Eigenaars August Vanoverschelde, Clemence Messens, Jules Deurinck, Leon Denolf en Henri Tampere krijgen hun vergoeding en oorlogsschade bovenop. Als het volledige blok onteigend is, gaat bouwmeester De Boutte uit Ardoorie over tot het wegruimen van de huizen en het effenen van de grond. Meteen verdwijnt één van de oudste herbergen van Lichtervelde: De Zwarte Leeuw, reeds vermeld in 1569. Voor de sloop gaat de gemeente een lening van 112.000 Fr. aan bij het Gemeentekrediet.

De laatste windmolen

Ongeveer op hetzelfde tijdstip wordt de laatste molen te Lichtervelde afgebroken. *Niezens meulne* of molen Denys aan het lepers Hoekske in de Stationsstraat is de stenen opvolger van de houten oliemolen van Pieter Pattyn uit 1569. Eigenaar Victor Denys-Tempelare schakelt over naar een mechanische maalderij.

16 maart - drie belastingsverhogingen

Omdat het onmogelijk blijkt de gemeentebegroting in evenwicht te brengen zien de raadsleden zich genooddakt de belastingen te verhogen.

De hondentaks wordt verhoogd (de tarieven dateren nog van 1906). Tegenwoordig vraagt men 20 Fr. per kop voor hazewinden en gekruiste hazewinden die als zuiver ras doorgaan. Jacht- en prachthonden kosten tien frank. Honden buiten klasse kosten drie frank. Trekhonden 'gehouden door lieden die geen ander getrek hebben' betalen 1,50 Fr. per kop.

Vervolgens worden op initiatief van Henri Vandekerckhove en Cleophas Sintobin foorkramers met '*kramen, tenten, cirken en alle andere winstbetrachtende inrichtingen van vermaak, verkoop of reklaam*' verplicht tijdens de Margarethafeesten een standrecht te betalen¹⁶.



De windmolen van Victor Denys is de laatste van Lichtervelde. Rond de jaarwisseling 1922-'23 gaat hij tegen de vlakte.

¹⁶ Het standrecht is verschuldigd op volgende plaatsen: langs de staatsbaan vanaf herberg De Zon over de Marktplaats tot aan het begin der Potteriestraat, langs de Neerstraat over de markt tot aan de ingang van de Torhoutstraat en op de Statieplaats bedraagt de prijs 1 Fr./m². Langs

Tenslotte heft de gemeente een taks op de voorgevels van de huizen langs de openbare, door de gemeente onderhouden of verlichte, gereinigde of van riolen voorziene wegen. Voor de toepassing van de belasting worden de huizen waarvan de uitweg op een openbare weg uitkomt in drie klassen verdeeld naar gelang hun ligging. De maatregel valt niet in goede aarde bij een deel van de Lichterveldse bevolking. Sommigen weigeren halsstarrig de taks te betalen, ondanks de vermaningen van de gemeenteontvanger. De onvrede bij de bevolking wordt nog erger als blijkt dat een aantal voorgevels onjuist zijn opgemeten. De taks bedraagt per lopende meter¹⁷:

Klas	huizen zonder verdiep	huizen met een half verdiep	huizen met één of meerdere verdiepingen
1 ^{ste}	2,00 Fr.	2,50 Fr.	3,00 Fr.
2 ^{de}	1,50 Fr.	2,00 Fr.	2,50 Fr.
3 ^{de}	1,00 Fr.	1,50 Fr.	2,00 Fr.

Gebouwen en kapellen voor godsdienst, en openbare gebouwen voor onderwijs zijn vrijgesteld.

September - schoolhoofd zonder klas

Guido Delefortrie, schoolhoofd van de gemeenteschool bericht de gemeenteraad dat het voor hem *'onmogelijk is de acht klassen uit zijne school te bestieren'* en wordt aangewezen als bestuurder zonder klas. Hierdoor valt een plaats voor een onderwijzer open. Camiel Tanghe, onderwijzer aan de St. Aloysiusschool in Torhout, wordt naar Lichtervelde gehaald. Tanghe telt 18 dienstjaren en is vader van 4 kinderen.

de buitenronde der markt, langs het Gildhof en in de andere straten betaalt men de helft. Woon- en bagagewagens in de *tussenruimten* worden meegerekend.

- 17 De eerste klas omvat de huizen 'rond de marktplaats, langs de Torhoutstraat tot Ramboer en Vansteelandt Alois inbegrepen, langs de Boomgaardstraat, Pastorijstraat, Hoogstraat, Potterijstraat, Hoogwielkestraat (tussen Potterij- en Boomgaardstraat), Zwevezelestraat (tot Scheldeman), de Koolkampstraat tot het gesticht St. Rosalie, Kerkplaats, Neerstraat, Gildhof, Beverenstraat tot drukkerij Vandeputte, Stationsstraat, Marktstraat, Statieplaats, Stegelstraat tot tweewoonst van Depuydt, Surmontstraat, Ketelbuiserstraat tot Jules D'Heedene, Kortemarkstraat tot de herberg het Vaderland, in de Hazelstraat tot Marie Reynaert en de Weststraat.

De tweede klasse bevat de huizen gelegen langs al de andere straten waar een steen- of gravierweg ligt, én langs de Groenstraat, de Kleine Stationsstraat (nu B. Callewaertlaan) en het Mosselstraatje.

De derde klasse omvat de overige huizen. Mansarde- of Franse kappen gelden als een half verdiep. Overbouwde inrijpoorten, waarvan het verdiep in de woning begrepen is, worden voor de helft van hun breedte in de voorgevel meegerekend. Als zij echter de ingang van de woning bevatten, wordt de volle breedte meegerekend. Indien verscheidene delen van eenzelfde huis van verdiep verschillen, wordt voor elk deel de taks gerekend die voor zijn verdiep geldt. De huizen gelegen op de hoek van twee straten, betalen voor de gevel die de hoogste taks oplevert; de belaste gevel wordt gemeten tot aan een loodrechte lijn met de andere gevel. De vastgestelde taks zal met 10% verhoogd worden voor de huizen die het genot hebben van de elektrische stroom. De taks betreft de eigenaars der huizen. 'Werkmanshuizen te lande zullen geen hoger taks dan vijf frank betalen'. De maatregel is niet populair, noch bij de bevolking, noch bij de gemeenteraad. Op 30 januari 1925 ziet de raad zich genoodzaakt om een dwangbevelddrager aan te stellen, de Torhoutse deurwaarder Vandecasteele. Ook binnen de gemeenteraad is men niet echt gelukkig met de beslissing, bewijze daarvan het aantal onthoudingen bij de stemming.

3 oktober - een tramlijn?

Het gemeentebestuur van Wingene schrijft op 3 oktober een brief aan de gemeenteraad van Lichtervelde. De brief herinnert eraan dat er vroeger sprake was van een ontwerp van een tramlijn tussen Lichtervelde langs Zwevezele en Wingene naar Maldegem. Nu er weer sprake is van een tramlijn, dit keer van Tielt naar Maldegem via Wingene, vraagt men zich af of het nu niet het gepast moment is om de eerste pogingen opnieuw te berde te brengen. De gemeenteraad van Lichtervelde is voor het voorstel te vinden en keurt het eenparig goed.



Nog vele jaren zal de hondenkar een populair en praktisch vervoermiddel zijn.

16 november - beperkt draagvermogen

De voervracht over de Hazelstraat (tussen het station en de Roeselaarse baan), als ook in de Bollestraat en in de Torhoutstraat is nu beperkt tot 3.000 kilo¹⁸.

Henri Vanlerberghe stopt ermee

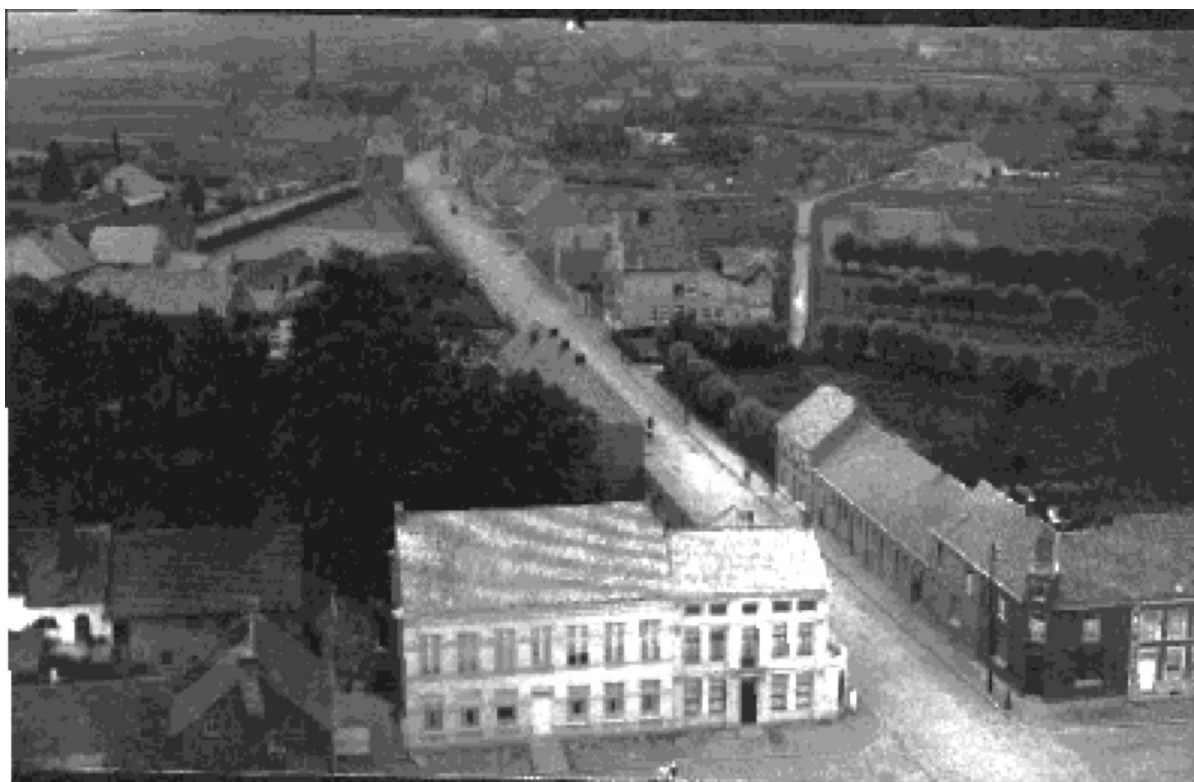
1923 is het jaar dat Henri Vanlerberghe definitief ophoudt met de wielrennerij. Hij is nu 32 en heeft jarenlang eerst op de weg, daarna op de piste het beste van zijn kunnen getoond. Vanaf nu zal hij een café en duivenlokaal openhouden.

¹⁸ Als de werken aan het baanvak tussen Kruiskalsijde en Torhout in 1925 zullen gerealiseerd zijn, zal blijken dat het zwaar vervoer nog steeds langs de Hazelstraat, de Bollestraat en de Torhoutstraat zijn weg zoekt. In maart 1927 zal het punt opnieuw aan de orde komen en zal de voervracht langs de Hazelstraat, Torhout- en Bollestraat nog strenger beperkt worden tot respectievelijk 2.000, 2.500 en 2.500 kilo.

1924

25 Januari - gemeenteraad

Na de zitting volgt een gedachtenwisseling waarbij geopperd wordt een deel van de Kleine Stationsstraat te verbeteren. De betering zou bestaan in het aanleggen van riolering, bestrating met afval uit steengroeven en de nodige onteigeningen. De beslissing wordt uitgesteld tot de raadszitting van 7 november. De plannen worden dan concreet en de raadsleden besluiten buizen te leggen om de gracht te dempen, gaslantaarns te installeren en alle onnodig vervoer met paarden te verbieden¹⁹. Maar ondanks alle goede voornemens komt niet veel schot in de zaak. Het dossier zal tot eind jaren dertig aanslepen.



Zicht op de Marktstraat en de Kleine Statiestraat, vanuit de kerktoeren. Foto omstreeks 1924.

8 juni - grote prijs ~~Flandria~~

Veloclub Flandria organiseert dit fietsfeest: de velokoers bestaat uit twee ritten. 's Voormiddags *'over de markt en in het oostelijk deel van Lichtervelde, 's namiddags over de markt, de Statie en het westelijk deel van Lichtervelde. Er is 1.000 frank prijzengeld te winnen.'*

27 juni - kosten van herstelling

Terwijl het leven geleidelijk aan weer op gang komt, maakt het dorp de balans op van de uitgaven voor de opruiming en het herstel van de oorlogsschade aan wegen en

¹⁹ Gr 25/01/1924; 07/11/1924.

gemeentegebouwen. De opruiming in en rond het station en de aanvulling van de mijntrechter in de overweg kosten 2.638,75 Fr. Het aanvullen van de mijntrechters in de staatsbaan verhoogt het prijskaartje met 2.982,50 Fr. Dit is nog maar een kleine uitgave, vergeleken met de kostprijs voor het aanvullen van mijntrechters in de gemeentewegen (15.137,50 Fr.), de gravierwegen (60.808,50 Fr.), voor de aankoop van materialen en steenslag (15.168,30 Fr.) en het herstel aan de gemeentegebouwen (10.061,62 Fr.) De totale kostprijs bedraagt 106.797,17 Fr.

Eind september - mond- en klauwzeer

Ter gelegenheid van de septemberkermis organiseert de boerenbond op kermismaandag een groots aangekondigde veeprijskamp. De prijskamp valt echter in het water omwille van *'het heerschen der muil- en pootplaag.'*

21 oktober - de gemeenteschool

De gemeenteraad beslist grond aan te kopen om de uitbreiding van de gemeenteschool mogelijk te maken. De weduwe van Benoit Mazière, uit Brugge verkoopt 39 are grond en Eugene Callewaert verkoopt 10 are van zijn lusthof. De gemeenteraad ontvangt de mededeling dat de grond en de plannen geschikt zijn voor een bouw op staatskosten, waardoor de gemeente enkel de grondbetaling voor haar rekening neemt. Al vrij snel wordt er een ontwerper en bouwmeester aangesteld: Jeroom De Boutte uit Ardooie. Zijn plan voorziet de herstelling en de herinrichting van de twee bestaande klassen en de aanbouw van tien nieuwe lokalen, een muziekklas en een gymzaal, lokalen voor het medisch schooltoezicht, een plek voor moeder en kindverzorg, een werkplaats voor de vierde graad en een boekerij. Later kan *'eene inrichting voor stortbaden'* toegevoegd worden. Het plan is echter zeer duur en zorgt voor langdurige discussie in de raad. Het zal uiteindelijk door de nieuwe gemeenteraad in 1926 afgevoerd worden.

December - en de andere scholen?

Tegenwoordig bestaat de bewaarschool van de meisjesschool uit drie klassen. De leerlingen genieten kosteloos onderwijs. De gemeente neemt de verwarming van de lokalen, het onderhoud van de schoolmeubelen en de wedden van de onderwijzeressen voor haar rekening. De school kost de gemeente vijf frank per jaar en per leerling. De drie kleuterjuffrouwen zijn allen kloosterlingen²⁰. Het bestuurscomité van de school bestaat uit pastoor Richard Spilliaert, onderwijzeressen Hélène Sauer en Marie Vanherrewege en schoolbestuurster Herminie Dewulf.

December - de Veldschool aangenomen

Op 1 december richt directrice Herminie Dewulf een schrijven aan de raad waarin zij vraagt de sinds 1868 bestaande Veldschool aan te nemen. Tot dusver was dit een vrije school. Deze lagere gemengde school bestaat uit drie klassen. Op 13 decem-

²⁰ Pharaïlde Bouckaert (gediplomeerd te Brugge op 30/07/1898), Emma Vanseveren (zonder diploma, geniet een wedde omwille van voldoende aantal dienstjaren) en Rachel Verbeke, (gediplomeerd te Brugge op 12/07/1923).

ber reageert de gemeente positief en vanaf nu staat de gemeente in voor de schoolbehoefte, verwarming en onderhoud van de lokalen. De 3 onderwijzeressen zijn kloosterzusters van het klooster in de Statiestraat die dagelijks de trip naar de afgelegen school ondernemen²¹. De schoolplicht is reeds meer dan 10 jaar in voege, maar ouders en kinderen houden zich niet altijd aan de leerplicht. Veldwachters halen spijbelende kinderen terug naar school en de overheid schakelt geleidelijk aan inspecteurs in om te controleren of het volk de wet wel naleeft. Met geboortelijsten in de hand onderzoeken ze welke kinderen leerplichtig zijn. Zit de kleine niet op school, dan controleren ze bij de ouders of het daar les krijgt van een gediplomeerd onderwijzer. Indien niet, volgen er vermaningen en sancties.

31 december - bevolking

Lichtervelde telt nu 6.389 inwoners, een honderdtal minder dan op het einde van 1919. In 1924 waren er 44 huwelijken en 143 geboorten tegen 83 sterfgevallen. Het migratiesaldo valt sterk negatief uit: 171 nieuwkomers in de gemeente tegenover 250 gemeenteverlaters. De hele periode tussen 1919 en 1939 wordt overigens gekenmerkt door een sterke emigratietendens. Tussen de beide wereldoorlogen verlaten per jaar gemiddeld 260 Lichterveldenaars de gemeente, met pieken tot 476 zoals in 1919 of 309 in 1927.

²¹ Het zijn Martina Mestdag (onderwijzeres bestuurster, gediplomeerd te Brugge op 1 augustus 1914), Maria Bohez, (gediplomeerd te Eeklo op 17/10/1915) en Bertha Bohez, (gediplomeerd te Eeklo op 07/08/1918). De 79 leerlingen (41 meisjes, 38 jongens) krijgen 27,5 uur les in staatsburgerlijke opvoeding, moedertaal, rekenen en metriek stelsel, aardrijkskunde, geschiedenis, tekenen, vrouwelijke handwerken, natuurwetenschappen, gezondheidsleer, landbouwkunde, huishoudkunde, schrift, handel, zang, gymnastiek en spelen en Frans. Daarnaast staat er 23,5 uur zedenleer en godsdienst op het programma. De 33 kleuters kosten de gemeente vijf frank per jaar per hoofd. Irma Baert, een kloosterlinge zonder diploma maar met voldoende dienstjaren, is hun kleuterjuf.

6 april - zindelijkheid a.u.b.

De gezondheidsopziener uit Brugge dringt erop aan dat de gemeente zich zou aansluiten bij de ontsmettingsdienst van de staat. De abonnementskosten bedragen 350 frank per jaar waarvan een vijfde door de provincie wordt terugbetaald. De gemeente mag de ontsmettingen bij welstellende ingezetenen door henzelf laten betalen.

1 mei - dorpskern overstroomd

Als gevolg van een zware regen komt het water snel en overvloedig van de Voerman en de Lege Bergen die zo'n 25 meter hoger liggen dan de dorpskom. De Neerstraat, het Eiland, grote delen van de Koolskampstraat en het gebied achter de Potteriestraat, een stuk van de Stationsstraat, de Marktstraat, en het gebied tussen deze twee laatste straten en de Vredesstraat tot in de tuin en de koer van de meisjesschool is één groot zwembad. Op sommige plaatsen staat het water op tafelhoogte.



1 mei 1925: de Neerstraat onder water.

2 juli - nieuwe veldwachter

Theophiel Vanhoutteghem wordt de nieuwe veldwachter te Lichtervelde. Brigadier Eduard Hoet is sinds 31 december van vorig jaar met pensioen. De nieuwe wet op de landelijke politie bepaalt dat de kandidaten eerst een examen moeten afleggen. Vanhoutteghem legt het examen met vrucht af en is bovendien oud-strijder hetgeen hem een extra troef geeft. Hij diende tijdens de oorlog in een strijdende eenheid (het 4^{de} Linieregiment) en werd op een voorpost in de frontlinie nabij Stuyvekenskerke op 24 september 1916 gewond.

Augustus/september - werklozenfonds

Na een vraag van het Kristen Werkersverbond sluit de gemeente aan bij een werklozenfonds, *'opdat de werklieden van Lichtervelde in geval van onvrijwillige werkloosheid van dat fonds zouden kunnen genieten. De uitgaven die daaruit spruiten zullen in zekere mate vergoed worden door de vermindering van de lasten der openbare weldadigheid.'* De werklozen dienen onvrijwillig werkloos te zijn en moeten zich aan

een controle willen onderwerpen²². Ondertussen schaft de wet van 10 maart 1925 de besturende commissie der burgerlijke godshuizen en van het bureel van weldadigheid af en verplicht elke gemeente tot de oprichting van een Commissie van Openbare Onderstand. Het inwonersaantal (6.367) bepaalt het aantal commissieleden. De C.O.O wordt op 4 september door de gemeenteraad benoemd en bestaat uit Richard Spilliaert, Charles Pollet, Maurice Vanderhaeghe, Leon Decock, Alidor Tempelare en Camiel Cafmeyer²³.

December - riolen gevraagd in de Boomgaardstraat

'Aan het oordeel van den Raad wordt een voorstel onderworpen om eene riool aan te leggen in de Boomgaardstraat van aan den ingang der begraafplaats in verbinding met de bestaande riool der Thouroutstraat, werk reeds begrepen zijnde in het algemeen ontwerp van gezondheidswerken dat in den strijd gebleven is voor het uitbreken van den oorlog, en hebbende in 't bijzonder voor doel de aflossing der waters van de begraafplaats en het dempen van de Pastorijwal langs de Thouroutstraat en achter de pastorij.'

De duplicateur op het gemeentehuis

In deze periode kijken de raadsleden verwonderd naar een demonstratie van een 'duplicateur'. Een verkoper van het American House te Gent legt de werking uit van deze drukmachine die de Edison Dick wordt genoemd en 'waarop het meeste deel der drukwerken, met geringe kosten door de bedienden kunnen verveerdigd worden'.

Ook het drukken van de kiezerslijsten kan hierop gebeuren. Met de verkiezingen in het vooruitzicht kan dit misschien wel een bijdehands toestel zijn. Het prijskaartje, 3.200 Fr., kan in één jaar tijd ruim uitgespaard worden, aldus de verkoper. Om de gemeente over de brug te halen, gebruikt hij een verkoperstruc waaraan de raadsleden nauwelijks weerstaan. Voor de opmaak van de kiezerslijsten belooft de verkoper 'eene machienschrijfster aan te stellen om al het machienschrijfwerk te doen nodig om de kiezerslijsten te drukken, mits een vergoeding van 300 Fr.'. Dit zou als gevolg hebben dat de lijsten maar één vierde kosten van de prijs in de drukkerij. De raad is overtuigd en koopt het aan.

Nog steeds geen monument

In de zelfde raadszitting wijst Jules Tanghe de andere raadsleden erop dat er in Lichtervelde 'niet de minste maatregel getroffen werd tot het oprichten van een gedenkteken aan de gesneuvelden' en hij drukt de wens uit dat de raad zich in principe negen zou verklaren tot de oprichting van een gedenkteken.

²² Gr. 18/12/1925.

²³ De C.O.O. wordt in elke gemeente opgericht en neemt de taken over van de weldadigheidsburelen en de commissies der burgerlijke godshuizen die na de Franse Revolutie tot stand zijn gekomen. Zij staan in voor de materiële hulp aan behoeftigen, respectievelijk voor de verzorging van zieken, bejaarden enz. Ten gevolge van hun gemeentelijke structuur zijn de financiële middelen van de C.O.O.'s erg ongelijk en is de hulpverlening eerder beperkt.

Het verenigingsleven bloeit op

De oorlog lijkt nu steeds verder weg, de wonden genezen en de tijdgenoot heeft niet meer het gevoel in een grauwe tijd te leven. Na de spanning van de strijd, waait er een krachtige levenswind door het land en de gemeente. Het ontspanningsleven, grotendeels lokaal georganiseerd, trekt zich op gang. Het speelt zich vooral af in de talrijke herbergen, langs de straat, bij particulieren of in bedrijven en in balzalen. De meesten beleven de naoorlogse tijd nu als een spannend avontuur. De velodroom en hippodroom zijn een nieuwe attractie. Leesvoer is te vinden in de openbare boekery Katholieke Volksbibliotheek die ondertussen bijna 30 jaar bestaat. Dierenliefhebbers en boeren vinden elkaar in de hoenderbond, de vinkenbond De Verenigde Vrienden, zingen doet men in Kerkzang of Schola Cantorum en sporten kan bij de voetbalclub. Cafébazen van *De Platse*, de Statie en het Iepershoeksje komen geregeld samen om met een aantal klanten te voetballen op Dedeurwaerders weide. Duivenliefhebbers kunnen terecht bij de twee maatschappijen Gansch Alleen of Elk zijn Recht. Er zijn evenveel boldersmaatschappijen. De gedachte ontstaat om de schuttersgilde opnieuw in het leven te roepen.

Heemkundige kring Karel van de Poort

Van wijk- en andere feesten

Dat er stilaan maar zeker weer geld vrijkomt in het gezinsbudget dat spel en plezier toelaat, bewijst de suggestie van burgemeester om de gemeentetaks op de zangfeesten, de openbare bals en danspartijen te verhogen. Bals in zalen, tenten, herbergen en kroegen met gelijk welke begeleiding, betalen op die dagen een taks van 100 Fr. Danspartijen met begeleiding van orgels of automatische piano's betalen 50 Fr. Het feestvieren beperkt zich evenwel niet tot de twee kermishoogtepunten. Met geordende regelmaat zijn er wijkfeesten aan De Griete (op Sinksen), op Den Heihoek, op De Voerman, (zondag na H. Sacramentsdag) en aan De Drieweg. Verder zijn er de wekelijkse herbergkermessen. In februari 1926 tellen we dertien kaartingen op acht speeldagen. Een jaarlijkse kaarting op zondag 7 en maandag 8 februari bij Alfonds Depoortere in De Schrijnwerkerij in de Statiestraat en in Romein bij August Callewaert. Op zondag 14 februari is er een topping voor 50 Fr. bij de weduwe Coussée-Dejonghe aan de Statie. Henri Clarysse en Oscar Wydooghe zijn de initiatiefnemers. Tegelijk zijn er kaartingen in De Leeuw van Vlaanderen bij Ed. Reynaert, in 't Hof van Vlaanderen bij Pol Vanzielegheem en in 't Molentje bij Hector Strubbe. Op zondag 21 en maandag 22 februari kunnen de kaarters terecht in De Karpel bij Honoré Van Coppenolle en op zondag 28 februari bij Alidor Vanderper in De Nieuwe Keizer. De inleg bedraagt 1 Fr. en men kan er 100 Fr. of meer mee winnen. Wie wil deelnemen moet zich voor drie uur inschrijven om onmiddellijk na de vespers te beginnen spelen. In totaal telt Lichtervelde meer dan 100 herbergen.

April - de kajotters

In april 1926 sticht pastoor Achiel Lauwers uit de Potteriestraat een plaatselijke KAJ-afdeling met Gerard Allaert als voorzitter en Albert D'Heedene als ondervoorzitter. Armand Goddyn ontwerpt en schildert een vlag waarin een leeuw is verwerkt.

30 mei - nieuw kerkorgel

De kerk raakt stilaan volledig gerestaureerd. In 1922 werd de toren herbouwd, in 1923 is de zwaar gehavende doopvont hersteld, nu is er een nieuw orgel. Het is geleverd door Jules Anneesens-Tanghe (leveraar van Z.H. den Paus) en wordt ingespeeld met een concert op zondagnamiddag. Op het programma staan werken van Böllmann, Tschaikowski, Bach en Lemmens.

Eind juli - Margarethakermis

In De Torhoutse Bode lezen we volgend bericht: 'Ter gelegenheid van St. Margarita, groot comiek concert door een vermaarde troep bij Victor Decoster, Thouroutstraat. Gedurende de Margaretha dagen zal gezongen worden bij Henri David in 't Nieuw Kanon, Oude Statiestraat door den welvermaarden zangerstroep Fransky, Lionski en Madam Rachel.'

6 augustus – Don Juan

Gerard Debaillie begint met cinemavertoningen in Kinema De Keizer, op een ogenblik dat Lichtervelde nog niet van elektrische stroom voorzien is. De allereerste film die geprogrammeerd wordt, is *Don Juan*. Tegenwoordig is De Keizer de laatste dorpsbioscoop in Vlaanderen.

Oktober - verkiezingen

Vlak voor de verkiezingen, in september 1926, dient Jules Tange zijn ontslag in als gemeenteraadslid. Omer Decuypere vervangt hem voor een korte periode, want op 10 oktober trekt Lichtervelde naar de stembus. De Zwaan wint de verkiezingen. Het nieuwe bestuur zal pas omstreeks de jaarwissel aantreden. De socialistische lijst (waarop een vrouw, Alida Meulemeester) die voor het eerst opkomt, haalt 3,3 procent van de stemmen. De socialisten kunnen in Lichtervelde maar moeilijk voet aan de grond krijgen. De verovering van het katholieke platteland en het doorbreken van de verzuiling is een enorme uitdaging.

De Ontwaking klaagt aan

Heemkundige kring Karel Van de Puvel

In Lichtervelde circuleert het socialistisch blad *De Ontwaking* bij een veertigtal abonnees. In vlammende pamfletstijl klaagt het blad geregeld wantoestanden aan. 'Op den Molenhoek alhier wonen twee oude maar arme mensen. Die twee dutsen waren zonder woonst. Den ouden man heeft zich zelve een kot gebouwd, die hij barak noemt. Dat de wind tusschen de planken naar binnen komt, hoeft geen be- toog. En in een weer zoals wij bijna sinds drij maanden hebben, is dat nogal wat te zeggen. (...) Oude mensen die heel hun leven gewerkt hebben om... anderen te verrijken, zoons aan 't leger hebben ge- schonken, dochters om rijke mensen te "dienen" en... zich gelukkig achten een barak van 't Koning Albertfonds te mogen bewonen. Als ons dat wordt medege- deeld en wij dan de houding van zoo'n ge- meentebestuur nagaan, vragen wij ons af wat het christelijk geweten van eenen christelijken burgemeester wel betekent! Voelt dezen christelijken burgervader dan geen gewetenswroeging? Mijnheer de burgemeester, in naam der christene leer, die u gebiedt de daklozen te huisvesten verwachten wij van u eene christelijke daad. Indien die twee oude mensen geene voldoening bekomen, zullen wij deze zaak meer ruchtbaar maken (dat ons christelijk bestuur wel gaarne heeft) desnoods tot in de kamer te Brussel.' Het blad vindt echter weinig weerklank bij het gros van de bevolking die als het ware gecondi- tioneerd is tot het katholieke model²⁴.



Ook in Lichtervelde trekken de oorlogsinvaliden van deur tot deur om steunkaarten als deze te verkopen.

26 december - duivenkampioenen gevierd

Duivenmaatschappij Elk zijn recht, gevestigd bij weduwe Cyriel Craeynest in de Stati- onsstraat huldigt op tweede kerstdag haar kampioenen²⁵. Verantwoordelijke van de

²⁴ Uit het socialistisch weekblad *De Ontwaking* van 24 januari 1926.

²⁵ De feestwijzer is als volgt in *De Torhoutse Bode* van 25 december opgenomen: 'a) vorming van de stoet om 1 ure stipt in 't lokaal, om de kampioenen een bezoek te brengen; b) Aan 't hoofd van de stoet, twee auto's, bestemd voor 't bestuur der maatschappij en de muzikanten, dan vol- gen de liefhebbers per velo; c) Eerste bezoek: de keizer der maatschappij: Alfons Demeester, Gits, aanspraak, overhandiging van portret in kader en 100 frank, daarna muziek; d) Tweede bezoek: den konink der oude duiven, Henri Caene, Gits, aanspraak, overhandiging van diploma in kader en 50 frank, daarna muziek; e) Derde bezoek: den konink der jonge duiven, Remi Lagrou, Thourout, aanspraak, overhandiging van diploma in kader en 50 frank, daarna muziek; f) Vierde bezoek: den kampioen der maatschappij, Victor Vanslambrouck, Lichtervelde, aan- spraak, overhandiging van diploma in kader en 50 frank, daarna muziek; g) Om zeven ure

duivenmaatschappij is Albert Craeynest. Hij verzoekt de leden om *'aan dezen stoet deel te nemen, ten einde aan de kampioen der maatschappij eene welverdiende hulde te brengen, een vroolijke namiddag en een lustige avond door te brengen.'* In een N.B. voegt hij er aan toe: *'bij dezer heb ik de eer u te berichten dat er bij mij eene nieuwe bascuul geplaatst is, ten dienste van iedereen (landbouwers, nijveraars, enz. aen den prijs van 50 cent 't voer, en 25 centiem voor een glas goed bier. Deze week beginnen wij reeds te wegen'.* Eerder op het jaar organiseerde de maatschappij een liefdadigheidsvlucht waarvan de opbrengst de plaatselijke oorlogsinvaliden ten goede kwam.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

banket der ingeschreven liefhebbers; h) Om acht ure feest voor alle liefhebbers en hunnen huisgenote (ingang 1,10 frank).'

5 januari - de nieuwe gemeenteraad komt samen

Sinds de verkiezingen in oktober vorig jaar is de gemeenteraad niet meer samengekomen. Op 5 januari treden Emeric Maenhout (eerste schepen), Cleophas Sintobin (tweede schepen), Emiel Vermeersch, Jules Storme, Charles Decock, August Depuydt, Achiël Depuydt, Maurice Vanderhaeghe, Hector Colpaert, en Adhemar Tempeleere aan als de nieuwe raadsleden. Dokter Gustaaf Colpaert wordt burgemeester. Een feestcommissie wordt opgericht om de man in te huldigen.

De gemeenteraad verhoogt al vrij snel de vergoedingen die aan het godshuis uitgekeerd worden voor het onderhoud van de armlastigen. Voor kinderen verhoogt de toelage van 0,80 tot 1 Fr. en voor volwassenen stijgt de bijdrage van 1,25 Fr. tot 1,50 Fr. Voor zieken stijgt de toelage van 1,50 Fr. tot 2,00 Fr.

17 maart - een gezellige avond

Letterlijk uit *De Torhoutse Bode*: Het Katholiek Vlaams Verbond een gezellige avond in de Potteriezaal. Om zeven ure en een kwart komt M. Jozeph Vanden Berghe uit Roeselare spreken over den groten meester Gezelle. Wie den dichterlijke ziel van de spreker kent, weet hoe aantrekkelijk hij dit onderwerp behandelt. Enkele der mooist getoonzette gedichten zullen gezongen worden.

22 mei - burgemeester Colpaert ingehuldigd

De feestcommissie, die in het begin van het jaar opgericht was, heeft goed werk geleverd. Er is een stoet met niet minder dan 35 groepen en wagens. Op zegebogen en straatbrede spandoeken staan welkomstverzen en jaarschriften en er zijn toespraken allerhande. De dag sluit af met een smakelijk banket en een groots vuurwerk. Uit het verslag van Florimond Coussée citeren we volgende passage:

'... Van daags te voren reeds was iedereen in rep en roer om dit feest waardig voor te bereiden: optimmeren van wagens en poorten, versiering van huizen en straten. Tegen de middag hielden de zware regenvlagen op en goot het lachend zonneke leven en blijheid over de straten. Iedereen was in feeststemming. Rond 2 ure werden de wagens en groepen rond het Statieblok in volgorde opgesteld. De rijtuigen reden den Heer Burgemeester tegemoet die langs den Artoishoek zijn intrede deed. Aan de grenzen werd Hij opgehouden voor een gesloten poort, op het toonen van zijn eenzelveigheidskaart viel de poort open en de achtbaren Burgervader wierd vrijen doorgang verleend, na eenen welkomstgroet aanhoord te hebben...'

Tijdens zijn toespraak maakt Colpaert reeds zijn programma bekend: *'...namentlijk het bouwen der broodnoodige nieuwe scholen. Hoe lastig dit werk ook op de gemeentekas zal drukken, toch zullen wij niet aarzelen de zaak na rijp overleg in de zoo gunstig mogelijken zin op te lossen. Aan den welstand van den werkman, landbouwer en burger zullen wij medewerken door ondersteuning der vakscholen, door verbetering der wegen, door betere verbindingen, waarvan de Telefooncentrale*

reeds getuigt; door het bekrachtigen der zoo nuttige Elektrificatie waarvan de drijfkracht zoovele voordelen aan de inwoners zal verzekeren...'



Een gedeelte van de stoet in de Statiestraat.

1 juni - telefooncentrale

Zoals door de nieuwe burgemeester vermeld, zijn de werken voor inrichting van 'een midden telefoonbureel' inderdaad reeds aangevangen. Op 1 juni wordt het bureel in dienst gesteld. Er worden telegrammen doorgeseind en ontvangen en de telefonisten zorgen voor de gesprekken van de ongeveer 60 plaatselijke abonnees met de buitenwereld.

Juli - neerhofdierenexpositie

Tijdens de Sint-Margarethadagen op 23, 24 en 25 juli richt de hoenderbond in de patronagezaal, een provinciale tentoonstelling in van hoenders, konijnen, duiven, ganzen, eenden, kalkoenen, kweekmateriaal, ontsmettings- en voedingsmiddelen. Meer dan duizend dieren zijn er te zien, waaronder 20 rassen hennen, 21 rassen konijnen en evenveel soorten duiven. Meer dan 150 vierkante meter zijn in beslag genomen door fokmateriaal, ontsmetting en voedsel.

Zondag 8 augustus - moord!

Valentine Van de Walle, echtgenote van Victor De Deyne en moeder van zes kinderen wordt vermoord op de wijk de Kortekeer, grondgebied Koolskamp. Het verhaal veroorzaakt opschudding in Lichtervelde en men volgt het nieuws op de voet. Als we de sensationele berichtgeving in *De Torhoutse Bode* mogen geloven, is Valentine Van de Walle op die zomerdag alleen met haar kinderen thuis. 's Avonds komt een zekere Corteville, gendarm van beroep, in haar winkel sigaretten kopen. Als de

vrouw een ijzeren brandkoffertje uit de kast haalt om op 100 frank weer te geven, vuurt 'de schurk' zes maal zijn revolver af. Na het noodgeschreeuw van het zevenjarig zoontje dat naar buiten loopt, mikt hij op het kind, waarvan hij de rechterbil doorschiet. De moordenaar, zonder iets mee te nemen, vlucht. Als de gendarmerie ter plaatse komt, vindt zij de vrouw in een plas bloed. *'Toen zij een oogenblik tot haar bewustzijn komt, stamelt ze op de vraag wie haar aanvaller was: "een gendarm, petroolmarchand, Beveren"*. Dadelijk vallen de vermoedens op de gewezen petrolleurder die nu deel uitmaakt van de gendarmerie. Als de vrouw uiteindelijk aan haar verwondingen overlijdt, worden de feiten voor de beklaagde alleen maar zwaarder. Hij krijgt een afstraffing in het leger en de krijgsraad van Oost-Vlaanderen spreekt de doodstraf uit. Die wordt ten uitvoer gelegd in Lichtervelde. Waarom, wanneer en waar het vonnis in Lichtervelde uitgevoerd wordt, blijft tot nader onderzoek even duister als de motieven van de dader.

Augustus - Amnestie?

Ten gevolge van de nieuwe amnestieactie vragen het Algemeen Vlaams Verbond en het Katholiek Vlaams Verbond van Lichtervelde aan de gemeenteraad om een motie te stemmen waarbij zij de wens uitdrukken tot een onmiddellijke en algehele amnestie voor alle politieke veroordeelden en oud-strijders. De raadsleden stemmen met het voorstel in en doen er een schepje bovenop. Ze roepen de parlementairen van het arrondissement Roeselare - Tielt op om 'het voorstel Van Cauwelaert en consorten' te steunen. De actie die België twee jaar in spanning houdt leidt in 1928 tot de uitdovingswet²⁶.

26 september - prijsuitreiking

Op kermismaandag 26 september is er in de Potteriezaal een plechtige prijsuitdeling voor de leerlingen van de vrije vaktekenschool en voor de leerjongens van het leersecretariaat. Valeer en Daniël Vanmoerkerke, René Vandecasteele, Gerard Beer-naert, Cyriel Debusschere en Cyriel Valcke behalen een diploma in de vrije vaktekenschool. In het leersecretariaat worden de volgende leerlingen bekroond: Joris Baert, na een examen schoenmaker, Gerard Baert, na een examen schoenmaker, Juul Allemeersch, na een examen hoefsmid, Michel Maeseele, na een examen voor timmerman-schrijnwerker, René Vande Casteele, timmerman-schrijnwerker, Daniël en Valeer Vanmoerkerke, schrijnwerker. In de vaktekenschool hernemen de avondlessen op maandag 10 oktober om 18 uur en de zondagslessen vangen aan op 16 oktober om 9.30 uur.

Zondag 9 oktober - Gezondheidsvoorlichting

'Kanker is de grootste vijand van onze gezondheid. In de Patronagezaal, Stationsstraat, wordt door den Nationale Belgische Bond tot bestrijding van de kanker, een openbare voordracht met lichtbeelden ingericht. Dr. Van Boeckel, een vermaardheid op gebied van kankerbestrijding, secretaris van de staatscommissie voor de studie van de kanker zal spreken over kanker op sociaal geneeskundig vlak. Ingang vrij en kosteloos. Beneden de 17 jaar wordt niemand toegelaten.'

²⁶ Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Lannoo, Tielt, p. 35-86; p. 271-290.

November - pastoriewal dicht

Notaris Desaegher verkoopt openbaar de negen rode beuken die achter het kerkhof staan. Het argument dat de bomen honderd jaar oud zijn en enorme kruinen hebben, weegt niet op tegen het feit dat de gemeente centen nodig heeft voor de werken in de Boomgaardstraat. De opbrengst van de verkoop zal gebruikt worden om '*de vuile walling*' tussen de straat en de pastorie te vullen en om de leidingen aan te leggen die de '*vuile waters*' naar het riool in de Torhoutstraat afleiden. De Lichterveldse zager Camiel Coussée koopt de stammen voor 3.613 Fr.

De eeuwenoude wal langs de pastorie wordt dus gedempt en vervangen door een stenen muur. Metselaar Polydor Vangheluwe die de opdracht krijgt, moet afrekenen met weinig stabiele bodem en is verplicht de muur op booggewelven op te trekken.

Duivenringen

In 1927 begint Jules Haspeslagh in de Potteriestraat met de fabricage van duivenringen. Op termijn zal dit beginnend bedrijfje uitgroeien tot een marktleider in de sector.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Januari - BWP groeit

Het socialistisch syndicaat telt nu 41 leden. *'Er worden in Lichtervelde zo'n 40 à 50 bladen De Ontwaking gelezen en 'n paar Vooruits.'* De harde kern socialisten bestaat onder meer uit Henri David, Alida Meulemeester, Gerard Demeester, Edward Bruggaerts, Emiel Demeester, Marcel Debusschere en August Declerck. Net zoals in vele andere plattelandsgemeenten richten de rode pioniers hun geschut op de katholieke en christelijke structuren. De strategie van de Lichterveldse BWP-ers is toegespitst op de landelijke omstandigheden. Men probeert stelselmatig de tegenstelling tussen de katholieke moraal van de plaatselijke heren of wetheren en hun daden bloot te leggen en het socialisme als een nieuwe moraal naar voor te schuiven. Ze hopen de bevolking te overtuigen dat het katholieke principe van de klassenverzoeining in de praktijk neerkomt op de verdeling en de verzwakking van de arbeidersklasse²⁷. De initiatieven van de pioniers komen echter moeilijk van de grond. Ronny Lippens en Reginald Osstyn verklaren de moeilijkheden op drie manieren. *'Vooreerst kunnen de pioniers hun gedachten en stellingen door gebrek aan fondsen en de gebrekkige uitbouw van de organisatie slechts onder een beperkt publiek verspreiden. Een andere verklaring ligt in de typisch Lichterveldse politieke geschiedenis verankerd. De lokale politieke strijd is er sedert het eind van de negentiende eeuw, en zeker tussen de beide wereldoorlogen, gevoerd door twee politieke clans van katholieke strekking. De strijd tussen Zwaan en Burgersgilde kanaliseert in de verkiezingsperiodes ontzettend veel energie naar de twee kieslijsten. Zo blijft er bitter weinig over voor de andere lijsten. Tenslotte mogen we niet vergeten dat het socialisme op het platteland door de lokale machtshebbers niet met open armen wordt ontvangen, integendeel. Represailles, broodroof en huisuitzetting zijn geen loze begrippen. Bijzonder weinig mensen zijn tegen deze bedreigingen bestand en kiezen om niet openlijk, of in het geheel niet in de socialistische beweging te stappen.'*

8 juni - de administratie

Op het gemeentehuis gaat alles er eerder informeel en gemoedelijk aan toe. Dit wordt in de hand gewerkt door twee zaken.

Enerzijds is er het feit dat in hetzelfde gebouw een herberg-afspanning is ondergebracht. Herbergier en mosselhandelaar Marcel Debruyne wordt in het algemeen bekeken als 'een geschikte pachter die al zijn verplichtingen nakomt'.

Anderzijds is er toe nu toe geen sprake van vaste openingstijden van de ambtenarij. Maar omdat de gemeente -en de politiek in het algemeen- zich op steeds meer vlakken van het privé- (werkloosheidssteun, pensioenen, gezondheid...) en het maatschappelijk leven (elektriciteit, gas, telefoon...) begeeft, is een functionele uitbouw van het ambtenarenapparaat gewenst en start men met een werkregeling. Of om het met de woorden uit die tijd te zeggen: *'Opdat bestuurders en publiek zouden weten*

²⁷ LIPPENS RONNY & OSSTYN REGINALD. Het Lichterveldsche Roode boekje, S.G.A., Lichtervelde, 1993.

wanneer de bedienden op het bureel kunnen gevonden worden'. Op die burelen kan de bevolking terecht met administratieve klachten, allerhande aanvragen, bewijsformulieren, attesten, geboortemeldingen, ze bekomen er de papieren die nodig zijn bij een begrafenis en de aanvraag tot een grondvergunning op het kerkhof. Het gemeentepersoneel is makkelijk te overschouwen. August Gyselynck, bediende van de burgerstand en Michel Desmet, de hulpklerk op het secretariaat zijn 's voormiddags van 9 tot 11.30 uur en 's namiddags tussen 2 en 4 uur bereikbaar. Gemeenteontvanger sinds 1921 is Honoré Pape en de secretaris is Xavier Baert. Hij is in dienst sinds 1911 en Cleophas Sintobin komt geregeld bij hem langs. Sintobin toont een grote interesse voor het verleden van de gemeente en krijgt inzage in de archiefstukken. Ook de politiecommissaris en de veldwachters Victor Bonte en Theophiel Vanhoutteghem passeren op regelmatige tijdstippen langs het gemeentehuis.

8 juni - geneeskundige dienst voor behoeftigen

De Commissie van Openbare Onderstand pakt uit met een geneeskundige dienst voor behoeftigen aan huis. De kostprijs bedraagt 6.500 frank per jaar om de dienst draaiende te houden.

December - elektriciteit

Het laagspanningsnet dat de gemeente van de primaire energie moet voorzien, wordt aangelegd. Het bestaat uit 7.669 meter luchtdraad en 856 meter ondergrondse leiding. De installatie van de distributienetten kost 258.686,14 Fr. De bouw van de twee kabien verhoogt het bedrag met 111.237,94 Fr. Er wordt één kabien opgesteld nabij de markt (achter het erf van herbergier August Vanoverschelde-Devos) op de hoek van de Marktplaats en de Torhoutstraat²⁸. De andere kabien komt bij het station aan het erf van de molenaar Jules Bogaert-Delbeke, in het begin van de Hazelstraat. Later wordt er een lijn voor drijfkracht geïnstalleerd en breidt het laagspanningsnet zich uit rond het station. Er wordt een elektriciteitscommissie samengesteld bestaande uit een gemeenteraadslid, een technisch mandataris en een afgevaardigde van de CEFB. De commissie controleert de uitbating, zorgt voor de uitbreiding van de netten, bepaalt de aansluitingsprijs, de huurprijs van de tellers en de contracten. Wat de verkoopprijs van de elektriciteit betreft, heeft de gemeente niets in de pap te brokken. Deze wordt bepaald door het bestuurscomité waar geen Lichterveldenaren zetelen. De prijs wordt gekoppeld aan de tarieven van Eekloo, Tielt of Lokeren. Verlichting kost 2,20 Fr./kWh. Voor drijfkracht vraagt men de vaste som van 120 Fr./PK per jaar. Het verbruik wordt eveneens per kWh berekend. Inrichtingen van algemeen nut genieten een tariefvermindering.

²⁸ Ze staat er nog altijd.

Missiekermis

Niet alleen voor nieuwe burgemeesters, maar ook voor afreizende missionarissen worden feesten georganiseerd. Hieronder een sfeerbeeld van een dergelijke missiekermis op de koer van de meisjesschool.



Heemkundige kring

1929

Januari - de elektrische stroom is politiek gekleurd

Begin 1929 wordt het Lichterveldse centrum van elektrische stroom voorzien. Aan de komst van de elektriciteit gaat voor Lichtervelde een energiek en spannend avontuur vooraf. Het verhaal begint in 1926, als Lichtervelde wil toetreden tot een intercommunale voor elektriciteit. Zonder dat de gemeenteraad er weet van heeft, sturen de raadsleden Colpaert en Vanderhaeghe uitnodigingen aan drie energieleveranciers om een afgevaardigde naar de zitting te sturen. Als gevolg daarvan biedt zich een zekere heer Martens aan als vertegenwoordiger van de *Société Générale Belge de Distribution Electrique*. Hij wordt tot de vergadering toegelaten. Schepen Storme, die de bespreking 'geheel nutteloos' acht, vindt er geen bezwaar in te luisteren. De uiteenzetting van Martens is vooral een aanbeveling van de eigen maatschappij die de laagspanning zou inrichten en uitbaten zonder onkosten voor het centrum van de gemeente. En het is net daar dat de kink in de kabel zit. Het idee van Colpaert en Vanderhaeghe om achter de rug van de raad initiatief te nemen, wordt niet op applaus onthaald. Integendeel, het agendapunt wordt uitgesteld. De Lichterveldse schepen en provincieraadslid sinds 1904, Jules Storme neemt vanaf nu het voortouw in de besprekingen en onderhandelingen. Zelf heeft hij een hogere technische opleiding tot landbouwingenieur genoten, is bestuurder van het provinciaal comité voor elektrificatie en zaakvoerder van de West-Vlaamse elektriciteitsmaatschappij. De zaak ligt hem dus niet alleen nauw aan het hart, hij weet ook waarover hij spreekt. *'Vooral de ontsluiting van de plattelandsdelen zou voor betalingsproblemen kunnen zorgen'*, stelt hij terecht. Hij weet wat elektriciteit is en wat haar mogelijkheden kunnen zijn. *'Als we van vooruitgang spreken, dan denken we onwillekeurig aan de elektriciteit. De toekomst zal het uitwijzen, maar alles laat voorzien dat er uitvindingen en toepassingen in zake elektriciteit tot stand zullen komen, die alle gedachten te boven gaan.'* Storme zal de elektrificatie echter niet meer meemaken. Als hij in de zomer van 1927 overlijdt, neemt Arseen Decuypere zijn plaats in. De besprekingen vallen echter stil of blijven minstens zonder resultaat tot in juni 1928. Dan klinkt het besluit krachtdadig. *'De naamloze vennootschap de Centrales Electriques des Flandres et de Brabant (CEFB) zal Lichtervelde van elektrische energie op gansch haar grondgebied voorzien.'* De installatie past in het plan waarbij de streek ten zuiden van Brugge ontsloten wordt. Samen met de gemeenten Torhout, Ruiselede en Wingene levert Lichtervelde de nodige concessies en eind 1928, begin 1929 wordt een deel van het centrum voorzien van stroom²⁹.

Maart - het lijk van Pastoor Denys wordt naar Roeselare overgebracht

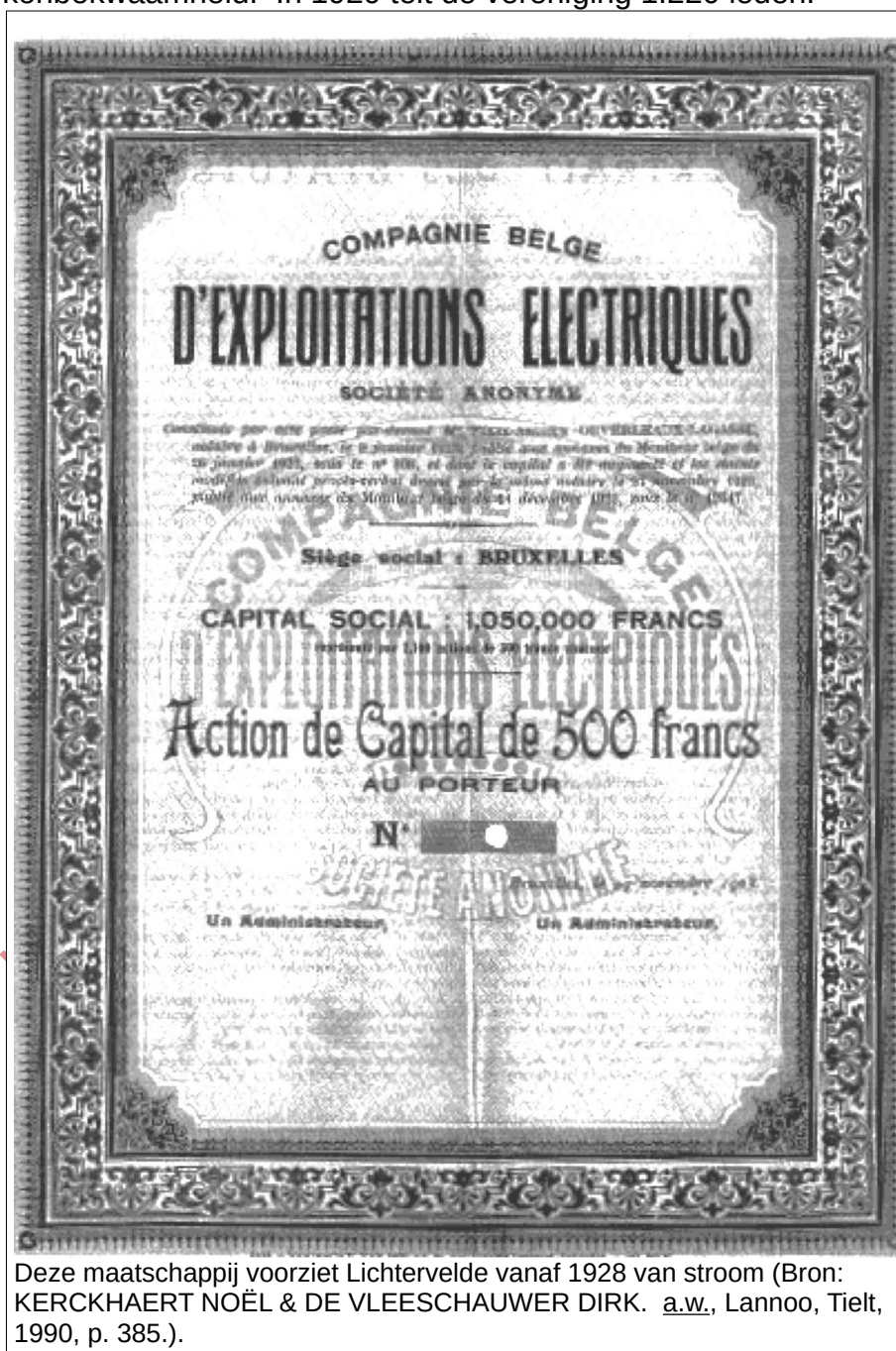
Edmond Denys, de aalmoezenier van de Vlaamse seizoenarbeiders in Frankrijk, was op 14 februari 1923 in zijn woning in de Hazelstraat overleden en was in Lichtervelde begraven. In seizoenarbeiderskringen is men echter van mening dat Denys in Roe-

²⁹ Vgl. KERCKHAERT NOËL & DE VLEESCHAUWER DIRK. Het nieuwe licht uit Langerbrugge, 1900-1940. Lannoo, Tielt, 1990, passim.

selare hoort begraven te zijn. Een hiervoor speciaal opgerichte commissie bewerkstelligt dan ook het overbrengen van de stoffelijke resten naar Roeselare.

22 mei - de levensduurte stijgt

'Wegens de stijgende duurte van de prijzen' verzoekt de Maatschappij van Onderlinge Bijstand de gemeente om haar toelagen te verhogen. Met het geld zal een dienst voor moederkassen ingericht worden die hulp verleent bij de bevallingen. Voorts beschikt de maatschappij over een operatiedienst, een teringfonds en een verzekering tegen werkonbekwaamheid. In 1929 telt de vereniging 1.220 leden.



Deze maatschappij voorziet Lichtervelde vanaf 1928 van stroom (Bron: KERCKHAERT NOËL & DE VLEESCHAUWER DIRK. a.w., Lannoo, Tielt, 1990, p. 385.).

December

Lichtervelde sluit zich aan bij de Roeselaarse Leenmaatschappij De Meiboom. Zo worden Lichterveldenaars die een werkmanswoning willen bouwen of kopen, in staat gesteld om te lenen bij de ASLK tegen een matige interest.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Wijken leiden een eigen leven

Ondanks de gestegen mobiliteit is het dorpsleven een bestaan van verschillende snelheden. Het leven in het centrum neemt een ander ritme aan dan dat in de wijken die door de slechte wegen veraf liggen. In het centrum kent men in toenemende mate de luxe van stenen straten en de nabijheid van de openbare gebouwen. Telefoon, elektriciteit en gas vergroten de woon- en leefkwaliteit. Wie niet *ip de platse* woont, moet zich dit voorlopig ontfangen en blijft gespaard van de aanrukkende beschaving. In sociaal opzicht verschillen de dorpskom en de buitenwijken duidelijk. Wie ouder is dan 14 en op één van de wijken woont, komt enkel voor de mis naar het centrum. Wie jonger is, loopt er ook school³⁰. Voor de rest vindt men alles wat men nodig heeft in zijn eigen buurt. Kinderen van Het Veld hoeven zelfs niet naar het centrum af te zakken om onderwijs te genieten. Daar is de Veldschool. Het centrum is voor hen een andere wereld. De wijken hebben hun eigen winkeltjes met een bescheiden verkoop, hun eigen herbergen met een vast cliënteel. De winkels zijn veelal voorzien van een toog waar je een pint kan drinken. De bevolking bestaat er vooral uit (seizoen) arbeiders en boertjes die zelfvoorzienig zijn en hun eigen feesten en kermissen hebben. De sociale homogeniteit van de gehuchten is een prikkel tot samenleven, samen werken, samen drinken en samen feestvieren. De gemeente werkt het buurtleven ook in de hand. Op 9 mei 1930 verleent de gemeenteraad een toelage aan de wijkfeesten op De Griete, De Voerman, en De Heihoek *'omdat deze wijken in het uiterste Noorden en het uiterste Zuiden der gemeente geheel afgelegen zijn en daarom niet kunnen genieten van de jaarlijkse kermis.'* Ook Het Veld zal een toelage krijgen. Het isolement is de ideale voedingsbodem tot een levensstijl die afwijkt van die in het centrum. De reis daarheen is een hele onderneming, meestal te voet, voor enkelen per fiets.

Toch ontstaat stilaan het gevoel dat dit isolement doorbroken moet worden. Er is het ontwerp van verbreding tot acht meter van de buurtweg nr. 34 tussen de Slunshoek en de Boschsneep in het zuidwesten en de bewoners van Groendaele in het zuidoosten vragen de weg in de Galgestraat te verbreden, recht te trekken en te graveren en zodoende hun gehucht te verbinden met de krakkemikkige Oude Heirweg. Er moet evenwel een stuk onteigend en een kapel in de richting van de Daalderstraat afgebroken worden om het stuk recht te trekken. Maar wat is een kapel behalve *'een mooi, groot bidhuis waar men soms de mis leest, met een houtgesneden beeld van St. Anna en wat muurschilderijen'* als men vlot naar de kerk kan? Eenmaal de verbinding met de Heirweg gerealiseerd, wordt gevraagd ook die te verbeteren. De bewoners van Den Breeden Steeger en De Turfhouwe vragen grind over 900 meter in de Kasteelstraat tussen de twee gehuchten, *'zowel voor het gerief van diegenen die in de nabijheid wonen als voor de schoone verbindingen met de andere gravers in alle richtingen.'* De bewoners van De Heihoek, De Duifhoek, Het Molentje en De Rijkenhoek doen een gelijkaardig verzoek. Ook van Het Reegat, waar de Oude Bruggeweg ten einde loopt in de Hogelaanstraat, komt een dergelijk voorstel. Andere we-

³⁰ De kinderen van te lande komen voor de hele dag naar de school en kunnen tijdens de middagpauze veelal bij een familielid of een bevriend winkelier mee aan tafel.

gen zoals de verbinding tussen de Drieweg en de Stationsstraat zijn al besteed en in de Veldekensstraat ligt grint³¹.

De schuttersgilde...

In 1930 wordt de handboogmaatschappij St. Sebastiaan weer opgericht. Het vaandel uit 1857 wordt van onder het stof gehaald en als lokaal kiest men café De Zwaan. Respectievelijk worden achter de woning van Willy Dedeurwaerder in de Kleine Statiestraat en in de weide achter het café Het Paradijs een staande wip opgericht.

...en andere ontspannings-gelegenheden

Stilaan maakt de Lichterveldenaar gebruik van de nieuwe en modernere ontspanningsmogelijkheden. De belangrijkste daarvan zijn de opkomende film (in 1930 gaan wekelijks 2 miljoen Belgen naar de cinema, de hoogste verhouding in Europa) en de radio die populair wordt. Het aanbod aan populair amusement behoort vrijwel integraal tot de commerciële sector maar kan zich in Lichtervelde niet aan de ideologische en zedelijke controle van de kerk onttrekken. Via een grootscheepse ideologische campagne wordt het netwerk van de katholieke zuilorganisaties uitgebouwd. *'Inrichtingen kwetsend voor de goede zeden, of die kansspelen uitbaten verboden door de wet worden niet toegelaten.'*

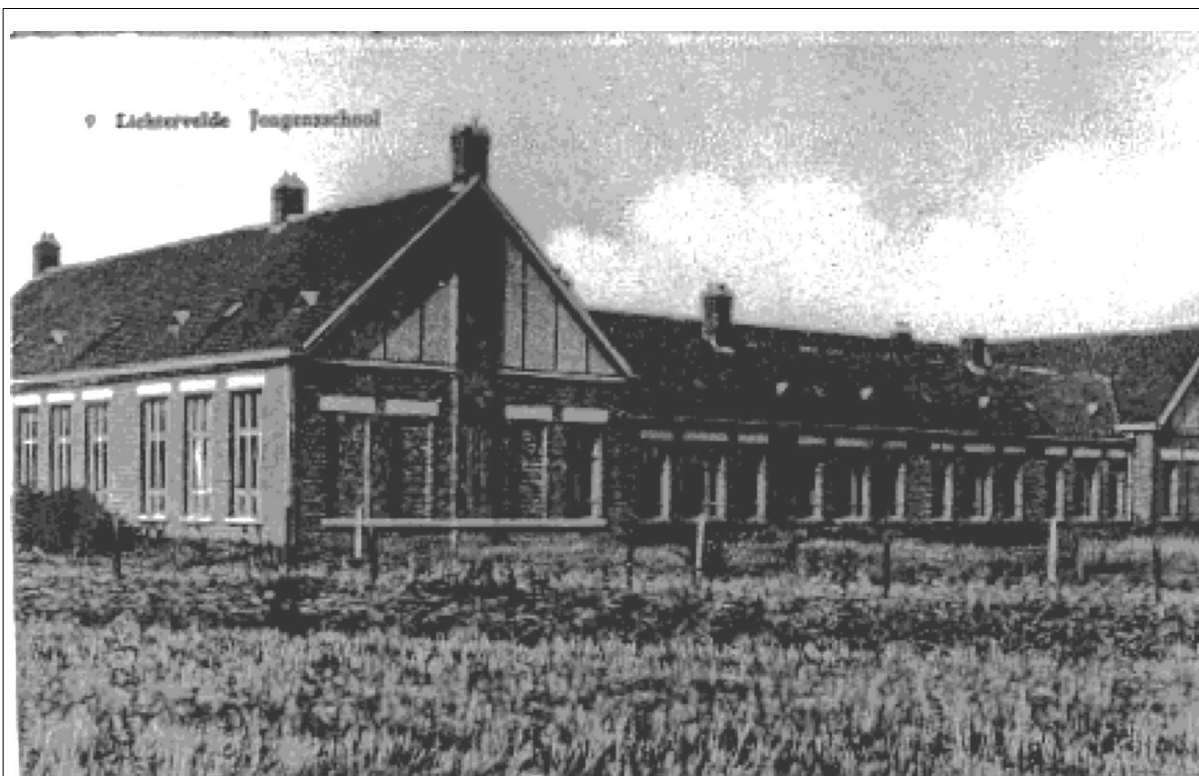
Juli - de gemeenteschool...

Het is vakantie en de scholen liggen er rustig-verlaten bij. De kinderen van de gemeenteschool hebben tot en met de paasvakantie school gelopen in de gebouwen van het gesticht St. Rosalia. In september zullen ze definitief naar de lokalen in de Beverenstraat trekken. Het prijskaartje dat aan de school vasthangt, bedraagt 662.394,07 Fr. waarvan de gemeente minstens 400.000 Fr zelf ophoest. Voor de schoollokalen betaalt men een dikke 400.000 Fr. De afsluitingsmuren, de toiletten, de koer, de waterputten en de waterlopen vertegenwoordigen samen een kost van 118.000 Fr, het hernieuwen van de bestaande gedeelten kost 91.000 Fr. Tenslotte is de woning van de onderwijzer hersteld en verbouwd voor 44.000 Fr.

De overste van het St. Rosaliagesticht profiteert van de vakantiealmte om haar lokalen her in te richten. De muren, begin jaren twintig uitgebroken om de jongensklassen in te richten, worden nu hersteld.

³¹ Gr. 09/05/1930; 20/03/1931; 07/12/1934; 13/04/1936; 19/06/1936; 27/03/1937; 05/01/1938; 29/07/1938. Het probleem van de Heirweg is dat de weg over het grondgebied van drie gemeenten loopt (Zwevezele en Koolskamp). Verder zie: VANDEWALLE G.: *Lichtervelde in oude foto's*. Alea producties, Eeklo, 1993, p. 113, 156, 183. Ivm. De afbraak van de oude kapel zie: VANDEWALLE G.: *Lichterveldse Ziek-Zakjes deel 2*. Coussement, Lichtervelde, 1995, p. 34. MAERTENS M.: *Met een knipoogje tegen 'het veld.'* *Jeugdherinneringen anno 1940-1950 in: Vijftiende jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele*, Lichtervelde, 1999, p. 15-21.

...met een onvolledige uitrusting



Het Lichtervelds schoolgebouw dateert uit 1930.

Ondertussen blijft het leerlingenaantal in de jongensschool groeien en wordt op 29 augustus Desiré Delefortrie uit Koekelare als tiende onderwijzer aangesteld. Als de leerlingen de lessen in september in de nieuwe gebouwen aanvangen, moeten zij het stellen met het oude leermateriaal. Als kantonnaal inspecteur Stijns de school bezoekt, kan hij zijn ogen niet geloven. De gebouwen liggen er prachtig bij maar *'allerhande schoolmeubels en leermiddelen ontbreken, die noodig zijn voor het verstrekken van een vruchtbaar onderwijs.'* Er moet voor ten minste 20.000 frank aan materiaal aangekocht worden! Er wordt gestookt in kleine kacheltjes, van een centrale verwarming is voorlopig geen sprake.

Lichtervelde viert België's eeuwfeest in juli...

In alle gemeenten en steden verschijnen uitzonderlijke feestuitgaven op de begroting, zo ook in Lichtervelde. Een eeuwfeestcomité geeft de *'vaderlandsche feesten'* in Lichtervelde vorm en moet niet bepaald zuinig met de fondsen omspringen. Op de markt is het tijdens de St. Margarethafoor drukker dan anders. Zo druk zelfs dat de marktbewoners klagen over de slechte schikking van de kramen. Het uitzicht op en de toegang tot hun uitstallingen wordt belemmerd door de kermiswagens die voor hun woningen geplaatst zijn.

... en in september

Het schooljaar is niet half begonnen of er is weeral kermis in het dorp. En wat voor één! Het hoogtepunt van de vaderlandse feesten ligt niet tijdens de zomermaanden. De eeuwfeestcommissie heeft de septemberkermis in het vizier. Komt hierbij dat ko-

ningin Astrid op 7 september 1930 van een prinsje met de naam Boudewijn bevalt... Na een plechtige hoogmis met gelegenheidssermoen, een Te Deum en twee buitengewone muziekconcerten op kermiszondag 28 september volgen er de klassieke paarden- en velokoersen, de feesten in de Potteriestraat, op het Gildhof, op de Kwakkelhoek, de statiekermis. Een ballonwedstrijd van de Missiebond, een '*vaderlandsche cinema in open lucht*', een tentoonstelling op de markt en een vertoning koorddans en kleuren het feest. Bij de organisatie zijn de duivenmaatschappijen, de boldersmaatschappijen, de handbooggilden en de voetbalclub betrokken. De paardenfeesten zijn evenwel van de agenda verdwenen.

Wegenistaks in plaats van straatbelasting

Omdat de straatbelasting op de voorgevels niet het gewenste resultaat oplevert wordt ze vervangen door een wegenistaks berekend op het kadastraal inkomen. De opbrengst wordt gebruikt voor het onderhoud en de uitbreiding van de openbare verlichting, de bestrating en het schoonmaken van de straten. Eigenaars worden voor bebouwde percelen op één tiende van het kadastraal inkomen belast, op niet bebouwde eigendommen is dit één twintigste³². Terreinen van minder dan 10 aren zijn vrij van de belasting, als ze tenminste niet langs de openbare weg liggen. En opnieuw, net zoals bij het invoeren van de eerdere taks, zijn overheid en burger ontevreden. De straatbelasting lokt bij de burger heel wat klachten uit en voor de overheid blijkt snel dat de belasting niet voor de verwachte extra inkomsten zorgt. Op 5 december 1930 schaft men ze af en voert men de vroegere voorgeveltaks opnieuw in. Alleen zijn de tarieven driemaal zo hoog als in 1923.

Bevolkingscijfers op 31 december

De bevolking heeft nu bijna het laagste cijfer van de eeuw bereikt: 6.231 Lichterveldenaren. Nog één jaar zal het in dalende lijn gaan (6.143 inwoners eind 1931) en daarna gaat het weer stilaan bergop. Er waren in de loop van het jaar 64 huwelijken, 127 geboorten en 87 sterfgevallen. De in- en uitwijkingen vertonen een negatief saldo: 205 inwijkingen tegen 257 uitwijkingen.

³² Gr. 26/08/1929; 30/08/1929; 20/03/1931; 28/08/1931; 23/10/1931.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

20 maart - openbaar urinoir

'De raad besluit eenparig voor een bedrag van 2.500 frank tusschen te komen in de bouwkosten van eene waterplaats bij de kerk alhier'.

17 april - elektriciteit buiten de dorpskom?

Het duurt ongeveer tot het midden van de jaren dertig, vooraleer de Lichterveldse landelijke bevolking kennis maakt met het fenomeen. Inventieve boeren gebruiken tot nu toe een dynamo volgens het principe dat Kanunnik Martens al in 1897 beschreven had. *'Om uw huis met elektriciteit te verlichten, zoudt ge een dynamo van doen hebben en een stoomwerktuig om ze in beweging te zetten'*³³.

Bij de besprekingen over de elektriciteit is het van meet af aan duidelijk dat de raadsleden ook het landelijk deel van de gemeente van de stroom wensen te voorzien. En dat zo uitgebreid mogelijk. Daar woont een groot deel van de bevolking en boeren die een cichoreiast uitbaten, kunnen de stroom best gebruiken. Bovendien past het plan uitstekend om de bevolking die buiten het centrum woont, mee te laten genieten van de voordelen van de moderne tijd. Bestuursleden van de plaatselijke boerenbond dringen erop aan om de uitbreiding van het net te lande door te voeren. De gemeenteraad, die voor een derde uit landbouwers bestaat (Maurice Vanderhaeghe, Hector Colpaert, Adhemar Tempelaere en Arseen Decuypere) toont haar goede wil en neemt initiatieven. Men keurt het bestek en het plan van de uitbreiding van vier sectoren goed. Er zullen elektriciteitspalen geplant worden langs de wegen naar De Drieweg, De Vijfwege en De Turfhouwe (daar is een hulpkabien nodig), Het Haantje en De Kruiskalsijde en tenslotte aan de wijk het Molentje-Breeden Steeger (waar een hulpkabien aan 't Schildje noodzakelijk is). De kostprijs op het bestek bedraagt 460.365 Fr. In dit ontwerp blijft de zuidoostkant van de gemeente verstoken. Daarom worden er leidingen langs de Nieuwe Veldstraat en naar de Rijkenhoek (waar een hulpkabien staat), de Kruisstraat (met een hulpkabien aan de Koornbloem, nabij de Koolskampstraat) en een leiding langs *den ijzeren weg*, zuidwaarts van de Hazelstraat en langs de Bollestraat gepland. Er wordt aangedrongen op een spoedige uitvoering van de werken. Om de kosten te drukken streeft men naar maximale eenvoud in de opbouw en omwille van de esthetica naar maximale eenvormigheid in de bekabeling. In de ingewikkelde boekhouding staat een bedrag van 689.120 Fr genoteerd waarvan Lichtervelde de helft zelf betaalt. Maar als er op 17 april 1931 een ingenieur van de elektriciteitsmaatschappij naar Lichtervelde afzakt, strooit hij roet in het eten. Hij deelt mee dat de maatschappij niet in staat is de uitbreiding financieel te dekken. Elektriciteit buiten het centrum zou, aldus de ingenieur *'eene geldbelegging tot 5.000 frank en meer per aansluitbare woning vergen'*. De raad kan de uitleg moeilijk geloven en is van oordeel dat de maatschappij hier profijt bij wil halen. Wijlen Jules Storme had hier nog voor gewaarschuwd.

³³ KERCKHAERT & DE VLEESCHAUWER: a.w., p. 36-37.

17 juli - de geschiedenis van Lichtervelde

In *Ons Volk Ontwaakt* verschijnt een geïllustreerde historische bijdrage over Lichtervelde van de hand van Cleophas Sintobin. Het idee dat het dorp zeer snel evolueert, heeft bij de gepensioneerde onderwijzer het enthousiasme gewekt om een geschiedenis van Lichtervelde te schrijven. Tevens vraagt hij met aandrang om de inrichting van een lokaal archief³⁴. Tevergeefs.

In het centrum breidt de verlichting geleidelijk uit. In de privé-woningen is er het elektrisch licht van de Centrales Electriques des Flandres et du Brabant, langs de openbare weg is verlichting met gas van Desclée & Cie uit Brugge. Maar niet iedereen ziet het nut in van een lokale geschiedschrijving. Tijdens de gemeenteraad betreurt Sintobin het feit dat het nageslacht niet zal weten wat er in Lichtervelde gebeurt. Toch zet de interventie de raad aan tot denken wat tot de volgende besluiten leidt. *'De historische bol die vroeger op de marktpomp stond zal er weder op geplaatst of vernieuwd worden; er zal gevraagd worden bij het ministerie van buitenlandse zaken of het verdwenen historisch kerkklokje van 1743 bij hen niet bekend staat en waar het zich bevindt.'*



Aandeel van Desclée & Cie.

³⁴ In de brief klaagt Sintobin verder over het optreden van de gemeentesecretaris Baert. Bij het ontlene van archiefstukken (wat verboden is, men dient archiefstukken ter plaatse in te kijken) noteert Baert welke bescheiden Sintobin met zich meeneemt. 'Ik heb niet vermoed dat zijn nota een dubbelzinnig woord zou bevatten. Dat lag misschien in zijn gewoonte, gezien in deze omstandigheden, waarvan geschreven bewijzen in handen zijn, hij niet aarzelde te pogen zijn oversten achter den rug te verklikken. Een verklikingsplaag die onlangs schijnt overgeslagen te zijn tot bij onze schepenen.' Gr. 23.10.1936. Vgl. MAERTENS M.: *De stille strijd van Eugene Callewaert, burgemeester van Lichtervelde*, De Windroos, Beernem, 1995, p. 22.

1932

Maart/april - Duits kerkhof ontgraven en opgeruimd

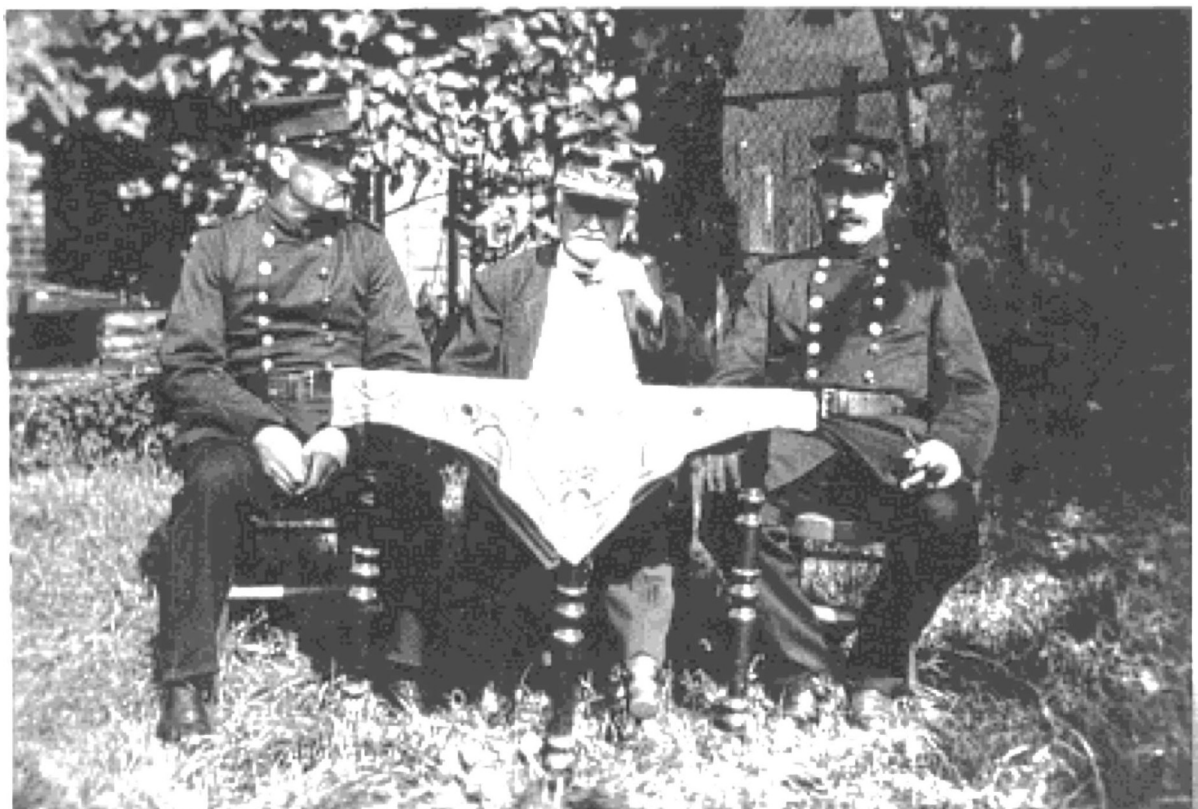
Van meet af aan was het duidelijk dat het Duits oorlogskerkhof aan de Torhoutstraat slechts een tijdelijke begraafplaats was. De grond was immers door *'de Duitse militaire overheden aangeslagen zonder eenige bestuurlijke formaliteit na te komen'*. De gebeenten worden nu, in maart en april 1932, overgebracht naar Hooglede. Er zijn 636 Duitsers, 2 Fransen, 15 Britten en 2 Russen begraven. De stoffelijke resten van de twee Russen, Feodor Nowikow en Stephen Paschiew worden samen met die van de Duitse soldaten overgebracht naar het kerkhof in Hooglede. Ook de resten van de 26 gesneuvelde Duitsers die op het burgerkerkhof begraven werden, worden naar Hooglede overgebracht. De Franse sergeant Decaunay en de onderluitenant Robert Ravarin zijn naar het massagraf op het militair kerkhof in Roeselare gebracht. De Britten, allen gesneuveld tussen oktober 1917 en september 1918, worden overgebracht naar het New British Cemetery in Harelbeke³⁵.

April - de veebond opgericht

Onder voorzitterschap van René Colpaert wordt de Lichterveldse veebond opgericht. Doel is de verbetering van het rood West-Vlaams veeras door het benutten van uitgelezen dekstieren.

12 augustus – commissaris gezocht

Politiecommissaris Wyffels wordt op pensioen gesteld³⁶. Er wordt een vervanger gezocht en dertien kandidaten dienen zich aan. Hieruit wordt Michel Wyffels, zoon van de gepensioneerde, gekozen. Hij wordt benoemd bij koninklijk besluit van 13 december 1932 en legt een paar dagen later de eed af.



Commissaris August Wyffels, geflankeerd door zijn twee veldwachters, Theofiel Vanhoutteghem en Victor Bonte.

16 september - verkiezingen

Charles De Cock neemt ontslag uit de gemeenteraad en wordt opgevolgd door Henri Wostyn die op 7 oktober de eed als raadslid aflegt. Op de zitting zijn er trouwens opvallend weinig leden. Behalve burgemeester Emeric Maenhout, Adhemar Tempelaere en Arseen Decuypere is enkel de secretaris aanwezig. De eedaflegging lijkt een loutere formaliteit, want twee dagen later trekt Lichtervelde naar de stembus. Henri Wostyn van De Burgersgilde gaat een uitzonderlijk korte carrière in de gemeenteraad tegemoet, niettegenstaande zijn partij de verkiezingen wint. De overwinning, mede dank zij een overwicht van het aantal lijststemmen, is vooral te danken aan de 565 voorkeurstemmen voor de overgelopen Emeric Maenhout. Een paar maand eerder kondigt hij zijn overstap van De Zwaan naar De Keizer aan. Maenhout vraagt aandacht voor de verbetering van wegeninfrastructuur en de vergroting van het elektriciteitsnet maar vindt hiervoor geen klankbord bij zijn collega's van De Zwaan. Met de bouw van de school zijn blijkbaar alle pijlen verschoten...

28 oktober - financiële ademnood bij de burger...

De eerste indruk van de jaren '30 lijkt positief. In 1930 wordt tot een vijfde minder gewerkt dan in 1910. De schoolplicht werpt zijn vruchten af en zorgt ervoor dat mensen mondiger worden. Toch neemt de levensduurte toe en er ontstaat geleidelijk maar zeker een leger werklozen. Met de wintermaanden voor de deur, vraagt men zich bekommerd af, of de prijzen verder zullen toenemen. *'Meer dan ooit staan we voor een maatschappelijke toestand, waarin ieder mens zich wreed hoeft te weren om door het leven te geraken'* klinkt het in een plaatselijk weekblad. *'De crisis wordt voelbaar'* noteert de Lichterveldse slager Michel Vanzieleghem in zijn (financieel) dagboekje. De regering belooft de lonen en de werkloosheidsuitkeringen niet te verlagen en voert een deflatiebeleid. Maar de maatregelen brengen geen soelaas in Lichtervelde.

... en in de gemeentekas

Uit talloze documenten blijkt hoe erg het gesteld is met het dorp. De uitgaven overtreffen de inkomsten en de gemeente kan de verplichte uitgaven het hoofd niet bieden. Wijzigingen in de begroting en kasbewerkingen zijn schering en inslag maar de begroting blijft tekorten vertonen. Als doekje voor het bloeden kiest men voor een belastingverhoging en voor leningen om achterstallige onderwijzers- en ouderdomspensioenen te betalen. Dat lost het probleem echter niet op. De crisis is algemeen en aanhoudend. Vanaf 1 september weigert de gemeenteraad alle aanvragen tot toelagen. De gemeente vermindert haar toelage aan de Maatschappij van Onderlinge Bijstand, de Katholieke Ziekentroost en weigert uitgaven voor feestelijkheden. De jaarlijkse kermistoelage wordt in 1932 niet door de gemeente maar door A. Mattan namens het kermiscomité betaald. De 2.635 Fr. voor de volksvermakelijkheden zijn vijf jaar later nog niet terugbetaald.

Lichtervelde verkeert in een financiële ademnood en schrijft de dienst voor werkverschaffing van de staat en de provincie West-Vlaanderen aan met het verzoek tot een betoelaging. *'Ten aanzien van de geldelijke moeilijkheden der gemeente en om reden van de aanhoudende economische crisis'* kan de Commissie van de Openbare

Onderstand nauwelijks de helft van haar gewone lasten dragen en moet ze een perceel bouwgrond verkopen.

28 oktober - pendelbus

Omdat de werkgelegenheid in de eigen regio aan het slinken is, wordt er op 28 oktober 1932 een busdienst voor werkliedenvervoer van Torhout naar Tourcoing langs Lichtervelde, Roeselare en Menen ingericht³⁷.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

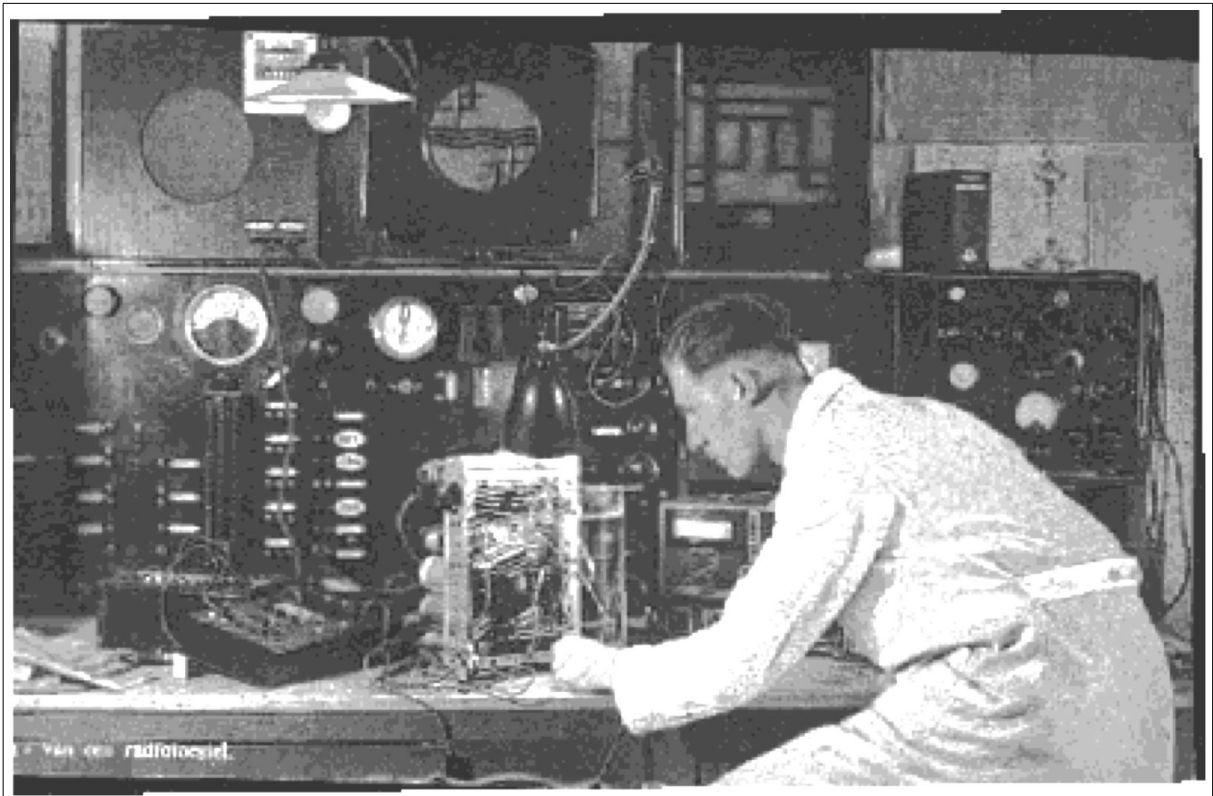
³⁷ Gr. 28/10/1932; 07/12/1934.

1933

6 januari – gemeenteraad bijeen

De pas gekozen gemeenteraad komt voor het eerst bijeen. Voor De Keizer, in de meerderheid, zetelen dokter E. Vermeesch, August Depuydt, Emeric Maenhout, Arseen Decuypere, Eugeen Callewaert en Charles Decock jr. Dokter Colpaert, Cleophas Sintobin, Jozef Boret, Camiel Coussée en Jules Perneel vertegenwoordigen De Zwaan. Dokter Vermeesch volgt Dokter Gustaaf Colpaert als burgemeester op. De nieuwe schepenen zijn August Depuydt en Emeric Maenhout.

16 maart - de radio



Radiodokter Henri D'Heedene aan het werk in zijn atelier in de Torhoutstraat.

De radio is het nieuwe medium dat de plaatselijke bevolking in contact brengt met de rest van de wereld. Net als de bioscoop wordt het luistertoestel razend populair en ontsnapt grotendeels aan de controle van de katholieke kerk. In 1930 telt België 77.000 radio's, tien jaar later één miljoen. Het jonge medium wordt dan ook niet als probleemloos ervaren, zodat voorlichtingsavonden schering en inslag worden. Op 16 maart komt gastspreker Karel Vandepitte naar Lichtervelde om er in de Potteriezaal een voordracht te geven over het ontstaan van de radio en het radioprobleem. Na enige historisch-technische uitleg verwijst de spreker al snel naar het werk van zijn broer Juliaan, medeoprichter van de Katholieke Vlaamse Radio Omroep. Na gewezen te hebben op het grote morele gevaar dat langs deze weg opdaagt, drukt hij de toehoorders op het hart om waakzaam te blijven en een oogje in het zeil te houden, immers: *'alle katholieken moeten eendrachtig ... en hun mildsten steun*

schenken aan deze machtige beweging.', waarna er een staande ovatie voor de spreker volgt.

LICHTERVELDE KERMIS
1933 - FEESTWIJZER

ZONDAG 24 September, om 2.30 uur namiddag
BAANKOERS voor Onderbeginnelingen
Kampioenschap van West-Vlaanderen - 80 Km.
1000 fr. Prijsen

Maandag 25 September
Om 10 u. voormiddag op de Markt, Groot Concert door de Muziek "DE KEIZER".
Om 2.45 u. 's. v. de Handboogschieting "St. SERAFIEM".
Om 3.30 u. namiddag, **VELOKOERS voor Nieuwelingen - 40 Km. - 350 fr. prijzen**
Om 8 uur Schitterend Vuurwerk en Volksbal.

Dinsdag, 26 September, Kermis aan 't Gildhol.
Om 3.30 u. namiddag **VELOKOERS voor alle Begijnelingen - 500 fr. prijzen en premien.**
Om 8 uur Schitterend Vuurwerk en Volksbal.

Woensdag, 27 September 's. namiddags
Kermis op den Kwakkel - **VELOKOERS voor Onderbeginnelingen**
250 fr. Prijsen & Premien met 1000 (1000) fr. prijs.

Donderdag, 28 September, om 3 uur namiddag
Jaarlijkse Groote Peerdenloopstrijden
1000 fr. - PRIJZEN - fr. 1000

Op 6 u. 's. avonds op de Markt, Groot Concert door de Kon. Fanfare "St. CECILIA."
Om 8 uur **CINEMA** in open lucht op de Markt
door "Soyuzdetfilm" - CINEMA "DE KEIZER". (pola programma)

Koeke-Zondag, 1 Oktober, Statiekermis.
Om 3 uur namiddag **VELOKOERS voor alle Begijnelingen**
Om 8 uur Schitterend Vuurwerk en Volksbal.

Eén keer per jaar is het Lichtervelde-kermis, en dan moet de riem er afgelegd worden, zelfs in volle crisis-tijd.

21 april - gaslantaarns en gloeilampen

In het centrum breidt de openbare verlichting geleidelijk aan uit. Enerzijds is er het elektrisch licht van de Centrales Electriques des Flandres et du Brabant, anderzijds vernieuwt de gemeente op 21 april 1933 haar contract met de concurrent van de CEFB, de firma Desclée & C^{ie}. uit Brugge die de 60 gaslantaarns voorziet van koolgas en zorgt voor gas voor verwarming. Een deel van de lantaarns geeft 's nachts en het hele jaar licht terwijl een ander deel enkel in de winter aangestoken wordt, samen goed voor zo'n 2500 uren gasverbruik. Niet overal in de gemeente geniet men van de gastoevoer of de verlichting. Het zal uiteindelijk tot de late jaren dertig duren vooraleer Stegelstraat, Beverenstraat en de Weststraat gasverlichting krijgen.

Augustus - naar Beauraing

Als vijf kinderen uit het Waalse Beauraing de Heilige Maagd zien in de tuin van hun parochieschool, staat iedereen aanvankelijk wantrouwig tegenover de kinderverhalen. Maar langzamerhand beginnen meer en meer mensen er een bovennatuurlijk verschijnsel in te zien. De verschijningen zetten het land in rep en roer en van heinde en verre trekt men naar Beauraing. Op 5 augustus richt het hulpcomité van Lichtervelde een speciale trein in naar Beauraing. Lichterveldenaren en bewoners uit het omliggende kunnen naar Beauraing op bedevaart. De Heilige Maagd belooft de kinderen verschillende malen om op de afspraak te zijn en telkens lokt dit een schare mensen. Moest er vertraging zijn bij de terugreis naar Lichtervelde, dan zorgen de organisatoren ervoor *'dat iedereen zijn zondagsplicht kunne vervullen vooraleer naar huis te gaan'*.

25 september

Schepen Depuydt wordt ziek en neemt ontslag. Henri Wostyn volgt hem op als raadslid en Eugene Callewaert promoveert tot schepen.

30 oktober †Amand Goddyn

in Lichtervelde overlijdt kunstenaar Amand Goddyn, een man die aldus Georges Vandewalle *'in alle eenvoud, zowel op artistiek, pedagogisch als sociaal vlak, baanbrekend werk heeft verricht'*. Goddyn is geboren in Lichtervelde op 6 februari 1863 en studeert aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Hij schildert zeer veel met olieverf, pastel, houtskool. Hij versiert muren van verschillende woningen, ontwerpt en schildert vlaggen voor verschillende organisaties en decors voor het toneel. Daarnaast was hij gedurende vele jaren lesgever aan *den academie*, de Lichterveldse avondtekenschool.

November – twee spectaculaire ongevallen

Steeds meer auto's vinden hun weg over de beter en vlotter berijdbare wegen. Het snelle tempo vraagt echter gewenning en een aanpassing van het gedrag van alle weggebruikers, chauffeurs, voetgangers, fietsers en paardengeleiders. Op 10 november in de vooravond is er langs de Roeselaarse baan een spectaculaire aanrij-

ding in de mist. Een vrachtwagen die uit de richting Roeselare komt, rijdt drie elkaar volgende paardengespannen frontaal aan. Balans: één menner en twee paarden dood.

Twee dagen later, op 12 november is er een aanrijding in de Kortemarkstraat, ter hoogte van de herberg Het Vaderland. Slachter Van U uit Roeselare botst er met de auto van J. Leuridan uit Reninghe. *De Torhoutse Bode* deelt niet mee wat de schade is, maar gezien de boete, de belangstelling en de media-aandacht moet deze aanzienlijk geweest zijn.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

1934

januari - cursus boekhouden

De lessen 'Eenvoudige Boekhouding', ingericht door de Christelijke Middenstandsbond van Roeselare zullen beginnen op woensdag 10 januari 1934 'om 6 uur zeer stipt' in de bovenzaal van het gemeentehuis. Het gaat om een cyclus van 15 lessen die speciaal gemaakt en aangepast zijn voor alle ambachten en nijverheden. De leerlingen zijn verzocht op tijd te zijn. Lesgever is Roger De Tavernier. De toegang is gratis.

Maart - de koning is dood, leve de koning!

Op 23 maart 1934 komt de gemeenteraad samen. In plaats van onmiddellijk met de dagorde aan te vangen, is er een moment van stilte en ingetogenheid. Een maand eerder, op 18 februari heeft een tragisch accident het land geschokt: de koning is dood. Burgemeester Vermeesch staat recht en brengt hulde aan de *'nagedachtenis van Albert, wiens eervolle loopbaan zoo ongelukkig afgebroken werd en die door zijn rechtschapenheid en verdere goede hoedanigheden de genegenheid en achting verworven heeft, niet enkel van zijn land, maar ook van geheel de wereld.'* Dat er op 23 februari reeds een nieuwe vorst is aangetreden, gaat aan de aandacht van de raadsleden schijnbaar voorbij.

15 april - het ACW-lokaal

In april is er feest in Lichtervelde. Het lokaal van het ACW, het Algemeen Christen Werkersverbond, tussen Markt- en Stationsstraat wordt op zondag 15 april ingehuldigd. Na een plechtige hoogmis met gelegenheidssermoen en een banket is er in de namiddag een stoet doorheen de Stationsstraat, de Oude Statiestraat en de Neerstraat. Via de Markt, de Potterie-, de Hoogwielke- en de Boomgaardstraat trekt men naar de Markt om te eindigen in de patronagezaal. Om 16.30 uur zijn er op de kiosk op de markt en op de kiosk aan het lokaal concerten door verschillende muziekmaatschappijen. Uit het arrondissement komen de *werkersverbonden van Ingelmunster, Izeghem, Thielt en Rousselaere* deelnemen aan het feest³⁸.

April - naar de missie

Het interbellum is de periode van het rijke Roomse leven. Vlaanderen en ook Lichtervelde zendt zijn zonen en dochters uit, die voor diverse congregaties het geloof gaan verkondigen. Op 19 april vertrekt zuster Marie-Placida, in de wereld Esther Ramboer, naar de Filippijnen. Een goede week later, op 7 april is het de beurt aan zuster Marie-Archangèle, in de wereld Aline Wostyn, die naar de missie in Belgisch Congo vertrekt, waar zij zal blijven tot aan de onafhankelijkheid in 1960. Beide zusters behoren tot de orde van de Kanunnikessen van de H. Augustinus te Heverlee.

3 mei - de rechtbank oordeelt

³⁸ Gr. 23/03/1934; Brief van het ACW aan het gemeentebestuur van 20/02/1934; TB. 07.04.1934.

De rechtszaak in verband met het dodelijk verkeersongeluk dat in november '33 langs de Roeselarebaan plaatsvond, wordt nu opgeroepen. De Lichterveldse bevolking kijkt met spanning uit naar het vonnis van de rechtbank. De dood van de jongeling wordt als onrechtvaardig aangevoeld. De advocaten van beide partijen zijn op post en pleiten naar best vermogen. Advocaat Vandermeersch, uit Izegem vraagt 10.000 frank schadevergoeding voor de familie van de verongelukte boever. De Brugse pleiter Thooris eist daar 14.000 frank schadevergoeding bovenop voor de firma Desender, eigenaar van de gespannen. Voor meester Vanlauwe uit Torhout die de aanrijdende vrachtwagenchauffeur verdedigt, is een moeilijk karwei weggelegd. Hij probeert aan te tonen dat het gespan te vroeg van de steenweg afzwenkte om de poort van Desender binnen te rijden, zodat zijn cliënt de botsing niet meer kon vermijden. De rechtbank veroordeelt Alberic Van Coillie, de chauffeur van de vrachtwagen tot een boete van 100 Fr. voorwaardelijk. Aan de familie van het slachtoffer wordt 12.000 Fr. toegekend en de eigenaar van de gespannen, Desender, wordt 10.000 Fr. toegestaan³⁹.

Augustus - plannen voor de Astridlaan

In de Lichterveldse gemeenteraad is Hector Desender een graag geziene gast gezien hij *'altijd volle voldoening geeft bij het uitvoeren van werken'*. Als de overheid beslist om een baan van Gent naar de Westkust in te richten en daarom de rijksweg nr. 66 van Tielt naar Torhout recht te trekken, wordt Hector Desender aangezocht om het project in het centrum van Lichtervelde uit te voeren.

In deze periode is de crisis goed voelbaar. Projecten zoals deze scheppen werkgelegenheid. De gemeente vertrouwt erop dat Desender *'Lichterveldsche werklozen bij die werken zal gebruiken en zoo den gemeentelast inzake werklozensteun zal helpen verminderen'*. Na de onderhandelingen tussen het schepencollege en het departement Openbare Wegen, wordt besloten om de staatsbaan in orde brengen tussen het Gildhof en het station op kosten van het departement. Voorwaarde is dat de gemeente de Neerstraat aan haar eigen wegen toevoegt, omdat de straat haar staatsbelang verliest. Immers, tussen de Koolskampstraat en het Gildhof wordt nu een rechttrekking doorgevoerd, dwars over het pleintje met de openbare waterpomp en door de aloude herberg Het Gildhof.



Toen de Mosselstraat, nu het begin van de Burgemeester Callewaertlaan. Op de voorgrond het smalle brugje over de Zwanebeek; in de verte de ast van Emeric Deschepper.

³⁹ TB, 05/05/1934. Vgl. VANDEWALLE G.: *Lichtervelde in oude foto's*. Alea produkties, Eeklo, 1993, p 57. Het beroep van Alberic Van Coillie is onduidelijk. Vandewalle schrijft dat het om een veehandelaar zou gaan. De *Torhoutse Bode* heeft het over een werkmans in dienst van een Torhoutse vervoeronderneming.

Vier maanden lang wordt het verkeer met voertuigen verboden van aan de Potteriestraat tot aan de grens met Koolskamp. Men moet tijdelijk omrijden langs Zwevezele⁴⁰.

13 december - Lichterveldenaars ingewijd in occulte wetenschap

Het Davidsfonds en de Katholieke Vlaamse Hoogeschooluitbreiding organiseren een voordracht over 'Occultisme in woord en in beeld.' *'Dhr. Verachtert uit Leuven behandelt in de Potteriezaal om zes uur de duistere wetenschappen van fakhirs en spiritisten en hunnen trawanten, de kaartenleggers en handlezers worden in hun waar daglicht gesteld. Dhr. Verachtert is een bevoegdheid op dit gebied en vertoont lichtbeelden die eenig zijn. Meer nog! Onmiddellijk na zijne spreekbeurt geschieden praktische proefnemingen over hypnotisme, gedachtenlezen, enz. En met personen uit het publiek.'*

31 december - bevolkingsevolutie

Alhoewel het absolute dieptepunt voorbij is, telt Lichtervelde nu nog altijd maar 6.235 inwoners. Het geboorteoverschot, 113 geboorten tegen 86 overlijdens, wordt tenietgedaan door het negatief migratiesaldo, in mensentaal, meer gemeenteverlaters (251) dan nieuwkomers (196).

⁴⁰ Gr. 16/04/1934; 08/03/1935; 18/04/1935; 04/10/1935.

5 februari - de Veldschool

De gouverneur van West-Vlaanderen deelt mee dat de beslissing van de gemeenteraad om de Veldschool aan te nemen, opnieuw is goedgekeurd. Evenwel laat hij weten dat de Minister opmerkt dat de gebruikte banken in de Veldschool *'ouderwetsch en weinig hygiënisch zijn'* en dat die spoedig vervangen moeten worden. Verder zou de speelplaats door uitbreiding veel verbeterd kunnen worden⁴¹.

Zondag 17 februari - toneel- en filmvoorstelling

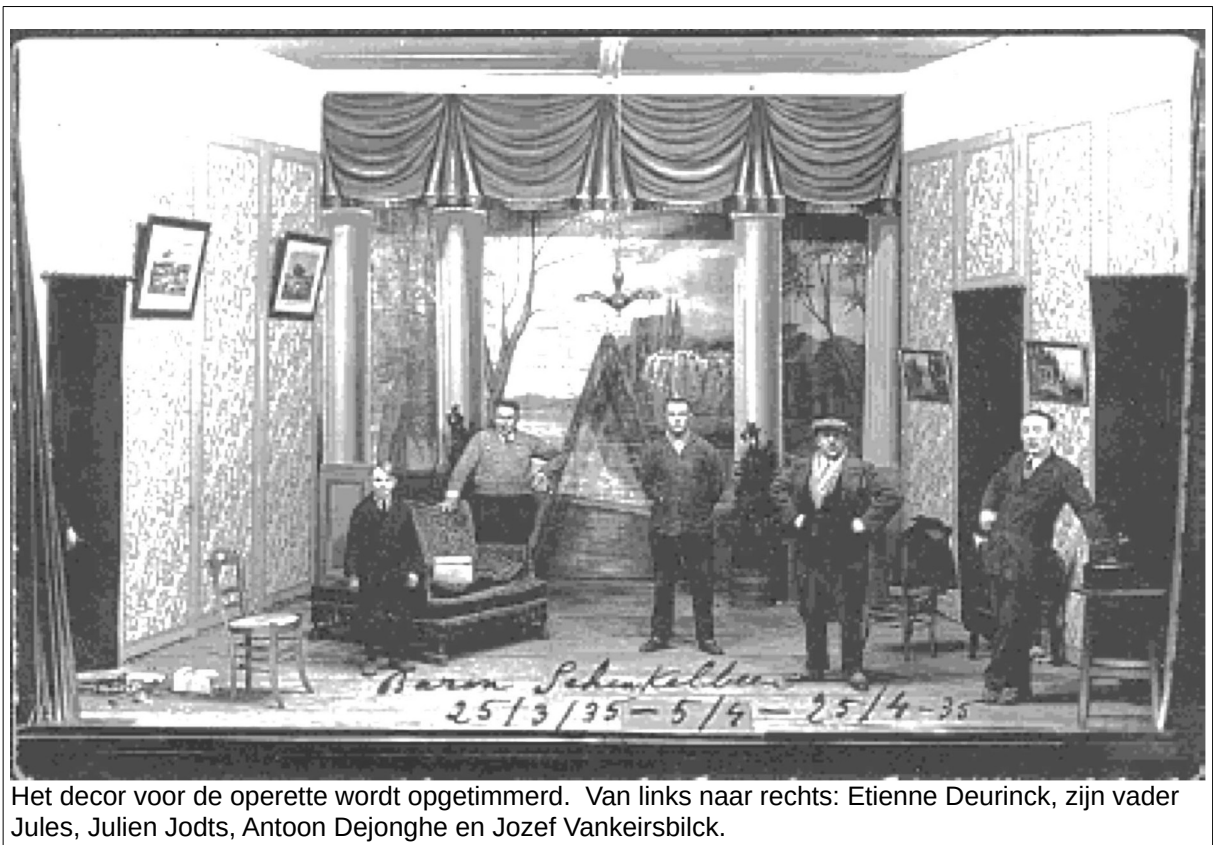
De VKAJ, gewoonlijk de kajotsters genoemd, geven hun jaarlijks toneelfeest in de Potteriezaal. Aanvang om 15.30 uur. Ze voeren *De tante uit Amerika* op, een kluchtspel in drie bedrijven. Kinderen zijn niet toegelaten tenzij ze vergezeld zijn van een *'verantwoordelijke persoon'*.

Op dezelfde dag presenteert Cinema De Zwaan om 14, 17 en 20 uur een sprekende film. *'Enigen tijd geleden is uit Amerika het bericht gekomen dat men er een uitvinding gedaan had op het gebied van sprekende films. En kort daarop werd de uitvinding in Londen voor een klein gezelschap van deskundigen gedemonstreerd. (...) De uitvinding opent wonderbare verschietten.'* Na een Vlaams gesproken dagblad en sportfilm vertoont men *Kapitein Craddock*, een *'buitengewone prachtig band met de beroemste artisten Kata De Nagy en den onvergetelijken Jean Murat die wij bewonderd hebben in I.F.I. ne répond plus. Tot slot is er een klucht.*

Voorjaar '35 - operette in De Keizer

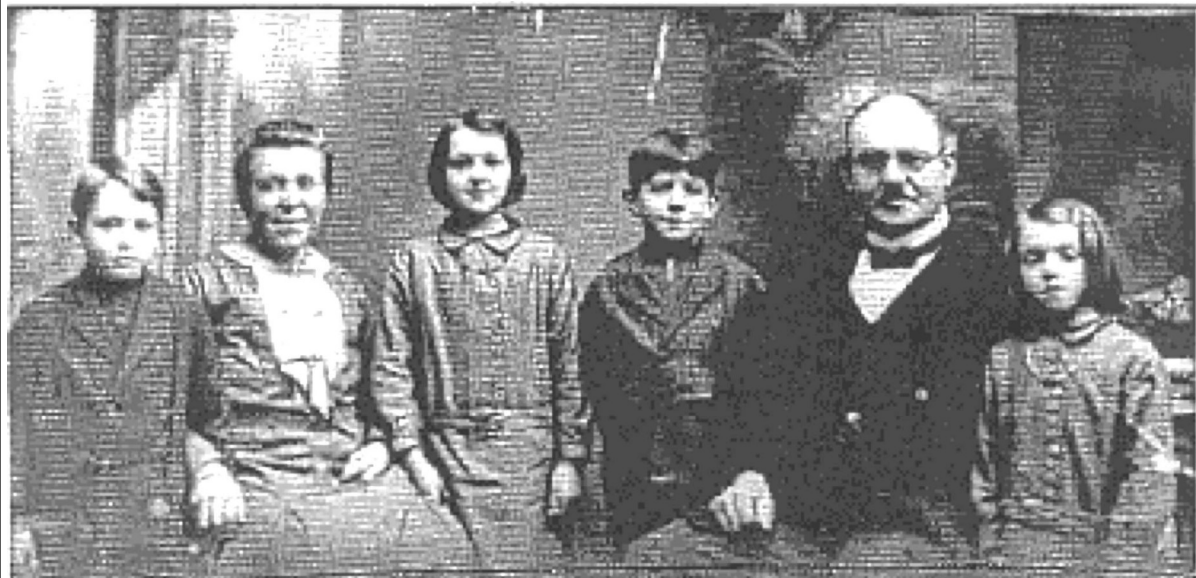
'Nooit gezien, nooit gehoord!' In feestzaal De Keizer is er op zondag 24 februari en op zondag 3 maart de première van *Baron Schinkelbeen*, de succesoperette in drie akten van Jules Missinne met muziek van Arseen Becuwe. Kaarten zijn op voorhand te verkrijgen bij Camiel Tanghe in de Neerstraat. Om binnen te komen betalen de kijklustigen ondertussen met nieuw geld. De oude nikkelstukken van 10 en 20 Fr. zijn niet meer geldig.

⁴¹ HAEGHEBAERT L., VERGOTE R. & VANZIELEGHEM F.: 100 Jaar Onderwijs geschiedenis van de 'Veldknappers'. De Herenveldschool 'Ter Engelen', 1868-1968. Heemkundige Kring Karel van de Poele, Lichtervelde, 1999.



11 juli - vijfvoudige moord!

Gemeentesecretaris Xaveer Baert vermoordt op 11 juli zijn echtgenote en zijn vier kinderen met een bijl. Zijn vrouw Maria-Theresia Dick is net 49 en de leeftijden van de kinderen Rosa Maria, Frans, Herman en Margaretha variëren tussen acht en twaalf jaar. Het drama zet het dorp in rep en roer, doet een schare belangstellenden uit de nabije omgeving aanrukken en Lichtervelde haalt in een mum van tijd het nationaal nieuws. Politie en parket stellen de feiten vast, perslui berichten uitgebreid. Er verschijnen extra edities van kranten die rapporteren over de gruwelijke moordpartij, de stand in het rechterlijk onderzoek en de uitvaart op zaterdag 13 juli. De vliegende blaadjes van Lionel Bauwens, alias Tamboer en Achiel Coppenolle verkopen als zoete broodjes. Enkele dagen na de moord dichten de volkszangers over *De wrede moord van Lichtervelde*. Uit Kortrijk, Koolskamp, Pittem, Kortemark, Roeselare, Torhout, Zwevezele en Egem, kortom 'van einde en verre zijn honderden fietsers naar de rouwende gemeente opgerukt' noteert *De Torhoutse Bode*. De lijken liggen in het godshuis opgebaard, waar een 'vijftal zusters en een paar schamele oudjes in gebed zijn verslonden'. Bij de begrafenis is de kerk te klein voor de honderden rouwenden en nieuwsgierigen. Op het kerkhof gaapt één enkele put van tien meter lang. Commissaris Wyffels en de beide veldwachters verzekeren de ordedienst. 'Ze richten een strenge orde in, slechts familieleden, de personaliteiten, de pers en een groepje kennissen en vrienden wordt toegelaten.' Om toch een glimp van het gebeuren op te vangen, klimt het volk op de muren en 'de slanke populieren in de naaste omgeving' rond het kerkhof.



De familie Baert- Dick.

Augustus - gemeentesecretaris gezocht

Tijdens de raadszitting van 2 augustus 1935 wordt Paul Van Biervliet waarnemend secretaris. Het secretarisambt wordt vacant verklaard. Wie de betrekking wil, moet tussen de 24 en de 40 jaar oud zijn, in Lichtervelde wonen, bekwaam zijn en mag geen handel drijven. Er melden zich 21 kandidaten. De Zwaan steunt en verdedigt de kandidatuur van Adiel Ramboer. Aan zijn bekwaamheid wordt niet getwijfeld. De Keizer schuift Julien Depuydt en Michel Desmet naar voor. Adiel Ramboer wint met vijf stemmen tegen vier.

Crisis...

Kranten en radio confronteren de Lichterveldenaar in zijn huiskamer met de dalende exportcijfers en de werkloosheidsuitkeringen die het miljard overschrijden. In de dorpscinema tonen de bioscoopjournaals cijfers van een nooit geziene werkloosheidsgraad en de stakingsacties die in het hele land uitbreken. Vermits in Lichtervelde geen grote ondernemingen zijn, blijft het dorp gespaard van stakingsacties. In de gemeente krijgen plaatselijke bedrijven, de kleine middenstander, maar vooral de werklieden het zwaar te verduren.

...maar geen stakingen

Als de stakingen zich geografisch uitspreiden, verzoekt de provinciegouverneur alle bijeenkomsten in open lucht aan de toelating van de burgemeester te onderwerpen. Zo kunnen eventuele stakingen sneller gelokaliseerd, gecontroleerd en uiteengedreven worden. Maar de raadsleden leggen het verzoek naast zich neer, omdat *'het hier een rustige gemeente betreft'*.

Januari - de Astridlaan



De Astridlaan, genoemd naar de pas verongelukte vorstin.

De staatsbaan tussen Lichtervelde en Koolskamp, die nu in perfecte staat is gebracht, wordt opengesteld voor het verkeer. *'Van de Stationsstraat tot aan den steenweg op Coolskamp is in 't center der gemeente 900 meter nieuwe baan ingericht, voorzien van riolen en van de kantstenen voor de voetpaden in Zweedse steen.'* Een naam voor de weg is snel gevonden. Koningin Astrid die op 30 jarige

leeftijd in Küssnacht, na een verkeersongeval op 29 augustus 1935, om het leven komt, is niet vergeten. Het gruwelijke ongeval waaraan de straatnaam onwillekeurig herinnert, is blijkbaar een slecht voorteken want de Astridlaan blijkt een gevaarlijke baan. Ze is nog maar goed en wel geopend of de 17-jarige bakkersgast Marcel Bulckaert wordt aangereden door de *autocamion* van Prudent Willaert uit Koekelare. Het is zaterdagmorgen rond zes uur en de bakkersknecht wil de staatsbaan aan het Gildhof kruisen met zijn fiets. Het rijwiel wordt volledig vernield en de vrachtwagen met 3.000 kg eieren mist zijn afspraak in de haven van Antwerpen. Als de gemeenteraad het gevaarlijk kruispunt bespreekt, wordt er vijftig meter voor het kruispunt een signalement met de wettelijke waarschuwingen aangebracht, voorlopig zonder openbare verlichting.

Moderne infrastructuur

De moderne verkeersinfrastructuur eist een vlotte en snelle passage van het verkeer. Dat de straten hiertoe degelijk geplaveid en vooral rechtgetrokken moeten worden is de gemeenteraad niet ontgaan. Vanaf nu stelt men duidelijk dat wie langs openbare wegen bouwt, de *'rechtlijnrichting'* of de rooilijn van de straat moet respecteren, een regel die geldt voor wie minder dan zes meter van de openbare weg woont. Het verkeer wordt steeds minder geconfronteerd met scherpe bochten of onverwachte hindernissen in het wegdek die de snelheid remmen. Bij kandidaat bouwers wordt de Astridlaan gunstig onthaald. Op een groot perceel weiland, tussen de nieuwe baan en de Groenstraat, moet het mogelijk zijn een openluchtwembad te bouwen, naar het voorbeeld van Roeselare en Izegem. De voortvarendheid van de promotoren, die zelfs willen beginnen met het boren van de putten voor het badwater en het aanstellen van een bouwmeester, stuit op verzet in de raad.

maart - treinongeval aan De Duifhoek

Ongevallen op de weg zijn niet de enige gevaren van de nieuwe tijd. Ook de trein, een transportmiddel dat ondertussen een eeuw oud is, eist regelmatig zijn tol. Overwegen zijn meestal onbewaakt en dwingen de passant tot permanente oplettendheid. Als de 33-jarige landbouwer, Victor Goethals met kar en os zijn land gaat bewerken, passeert hij de onbewaakte overweg aan de Duifhoek. De oversteek is voor de boer een dagelijkse routine. Op een maandagvoormiddag in maart bemerkt Goethals de aanstormende trein niet die rond half tien uit Gent in Lichtervelde aankomt. De trein sleurt zijn kar mee, rijt ze uiteen en vernielt het landbouwalaam. *'Goethals alsook den os bekwamen niet het minste letsel. De trein is met 20 minuten vertraging kunnen vertrekken'* noteert *De Torhoutse Bode*⁴².

18 augustus - trein ontspoord

In augustus loopt een spoorweg-ongeluk minder gelukkig af. Even voor de sneltrein Antwerpen-Adinkerke het station van Lichtervelde binnenloopt, ontspoord hij in de korte bocht waar de snelheid beperkt is tot 60 kilometer per uur. Niettegenstaande de machinist de snelheid mindert tot 40 kilometer, lopen locomotief en enkele wagons uit de sporen. Ze kantelen en vegen in hun vaart het bareelwachtershuisje van

⁴² TB. 28/03/1936

de treinwachter Irma Sagaert volledig weg. Er vallen twee doden: de stoker van de trein en een passagier. Het aantal gekwetsten loopt op tot zestig. Ten gevolge van dit ongeval zal de spoorlijn naar Gent van een minder scherpe bocht voorzien worden⁴³.

September - handen wassen!

De gemeenteschool telt momenteel 411 leerlingen. De twee laagste klassen zitten overvol en het is noodzakelijk een elfde klas in te richten. Een te bouwen leslokaal moet van lessenaars en kasten, van leermiddelen en van een leerkracht voorzien worden. De onderwijzer is Ichtegemnaar Georges Coucke, geboren in Peterborough in Engeland op 15 mei 1915. Oscar Coussement die met pensioen gaat, wordt vervangen door Julien Pape. Ondertussen worden alle klassen van een centrale verwarming voorzien en er komt stromend water. Bij sommige oefeningen en tijdens het spelen op de koer maken de leerlingen immers de handen vuil en de moderne hygiëne wil dat de kinderen hun handen en hun nagels schoonhouden.

⁴³ VANDEWALLE G.: Lichtervelde in oude foto's. Alea produkties, Eeklo, 1993, p. 107; HAEGHEBAERT, L.: 60 jaar geleden ontspoorde de sneltrein Antwerpen - Adinkerke te Lichtervelde, in: Twaalfde jaarboek Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1996, pp. 65-72; VANZIELEGHEM F. & VERGOTE R.: Lichtervelde voor en na de ringweg, in: Twaalfde jaarboek Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1996, p. 197-222; HAEGHEBAERT L.: Lichtervelde, in: WAEYAERT F. & LERMYTTE J.-M.: De droogenbroodroute (1847-1997). De spoorlijn Brugge – Kortrijk, Emiel Decock & West Vlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, Aartrijke, 1997, p. 127-141; HAEGHEBAERT, L.: Het station van Lichtervelde anderhalve eeuw oud (1847-1997), in: Dertiende jaarboek Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1997, p. 13-74.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

1937

Februari - blijf op het voetpad

De gemeente onderneemt een grootscheeps offensief en legt 'kantstenen voor voetpaden of voordammen' aan in de drukste centrumstraten. Wandelaars en voetgangers worden gescheiden van het ander wegverkeer. Er komen voetpaden in cementtegels, gegoten in beton of met platte voetpadkasseien in de Stationsstraat, de Pottierstraat, de Stegelstraat, de Beverenstraat, de Koolskampstraat, de Zwevezelestraat, Surmontstraat, Torhoutstraat, de Statieplaats (het plein voor de herberg De Noordzee) en de Marktstraat. De vele trappen, keldergaten en andere openingen in het wegdek hinderen echter de uniforme aanleg van de voetpaden. 



Kinema De Keizer omstreeks 1937, een vaste waarde in het Lichtervelds ontspanningsleven.

In deze zelfde periode worden ook aan het kerkplein verbeteringen aangebracht. Het voetpad wordt verbreed en op gelijke hoogte gebracht met de kantstenen. Rond de kerktuin komt er een afsluiting in *métal déployé*, vastgehecht in het metselwerk, naar het voorbeeld in Rumbeke.

7 juni - hagelschade

Een enorme hagelbui teistert Lichtervelde en omstreken. De geteisterden vragen een schadevergoeding en krijgen die onder de vorm van een vrijstelling op de wegnistaks, de grond- en de bedrijfsbelasting gedurende een jaar. De Minister van Financiën stemt met het voorstel in.

22 juli - buurtweg wordt verkeersader

De weg tussen de Kortekeer en de Voerman (buurtweg nr. 12 van de Atlas der Gemeentewegen) is ontoereikend geworden voor het *'overvloedig verkeer van rijtuigen aller aard zich begevende van Beveren, Lichtervelde, Koolskamp en Zwevezele naar de spoorstation de Kortekeer.'* Op de Kortekeer zijn zich verschillende nijverheidsinstellingen komen vestigen. Het deel tussen het station aan De Kortekeer met een verbinding naar de *'grote gemeenschap Beveren'* en de staatsbaan Tielt-Torhout op de wijk De Voerman, wordt nu opengesteld voor het groot verkeer.

De Margarethafoor - reglementen en gemakkelijkheden

Eerder op het jaar zijn de bepalingen voor de foorkramers uitgebreid volgens de normen die men aan de openbare veiligheid en hygiëne stelt. *'Met het oog op de openbare gezondheid mogen de foorkramers in geen geval nog vischvellen ten gronde werpen, ze moeten alles verzamelen voor de voorbijkomende kar van de vuilnisdienst'*. Herbergiers beschikken vrijelijk over de voetpaden om tafels en tenten te plaatsen. In het teken van de brandveiligheid mogen de kramen de bewoonde huizen niet langer belemmeren en moeten de foorkramers *'sneluitdovers'* bij zich hebben. Vanaf de herberg De Kroon in de Potteriestraat tot aan het samenkomen van de Stationsstraat met de Marktstraat is het verkeer van paarden en motorvoertuigen in beide richtingen verboden.

De jaarlijkse foor is nauwelijks nog te vergelijken met die van kort na de oorlog. Kramen worden hipper en moderner en maken steeds meer gebruik van elektriciteit. Van de markt tot aan het stationsplein verschijnen rondventers met bazaarartikelen en suikergoedkramen. Op de markt zelf is er plaats voor een gesloten salon met een paardenmolen, een railway, een chenille, een circus, een hippodroom, een variété-theater, er is een autoscooter en een open paardenmolen, een kinderautodroom, een velodroom en lunapark of palladium, een oliekoek- of gebakkraam, diverse speelgoedkramen, een portret- en een schietkraam.

De Zusters Paulinen

zijn in 1937 nog met z'n negentien. In dat jaar sluiten ze aan bij de Zusters van de H. Vincentius van Roeselare.

Augustus - Ijzerbedevaart

De achttiende Ijzerbedevaart trekt voor de tweede maal via Lichtervelde naar Diksmuide. *'We hebben een massa vreemdelingen in Lichtervelde gezien en in 't toekomstige kan zulks op doelmatige wijze uitgebaat worden in 't voordeel der neringdoeners'* schrijft Cleophas Sintobin in een brief aan de gemeenteraad. In dat opzicht wordt er gezorgd voor een wegwijzer naar de markt die aan het kruispunt van de Astridlaan en de Koolskampstraat zijn plaats krijgt en sluit Lichtervelde zich aan bij de Vlaamse Toeristen Bond.

December - †Dr. Vermeesch

Burgemeester Vermeesch is overleden. In de gemeenteraad zit schepen Callewaert de zitting voor. De oppositie dringt aan op de onmiddellijke aanstelling van een nieuwe burgemeester maar eerste schepen Callewaert gaat hier niet op in. Hij wil de overgangperiode met de gouverneur bespreken en omdat er weldra verkiezingen zijn, wordt hij van onwettelijk handelen beschuldigd. Na het incident legt Kamiel Samyn de eed af als raadslid. Het uiteindelijk voorstel van het college dat Callewaert als waarnemend burgemeester tot het einde van het jaar wil aanstellen, wordt door de gouverneur verworpen. Lichtervelde heeft nood aan een benoemde en geen waarnemende burgemeester, maar Callewaert is niet gesteld op de benoeming en er moet naar een andere oplossing worden gezocht. De fractie van De Keizer, herleid tot vijf leden, draagt dokter Debaeke (die sinds 1934 in Lichtervelde woont) voor als burgemeester. Hij is geen raadslid, maar bereid zich te engageren. De gouverneur vindt de oplossing niet haalbaar, ontbiedt Callewaert en duidt hem formeel aan als burgemeester. Callewaert kan niet meer weigeren⁴⁴.

Heemkundige kring Karel Van de Poel

⁴⁴ Gr. 18./02/1937; MAERTENS M.: De stille strijd van Eugene Callewaert, burgemeester van Lichtervelde, De Windroos, Beernem, 1995, p. 24-25.

Januari/februari - De Burgersgilde vervangt De Keizer

Met de opening van het partijlokaal De Burgersgilde in de Stationsstraat verdwijnt de benaming De Keizer stilaan uit het plaatselijke jargon.

Uit de gemeenteraad

In februari wordt Eugeen Callewaert na een lang politiek steekspel benoemd tot burgemeester van Lichtervelde en legt hij zijn eed af. Zijn vervanging als schepen eist drie stemrondes en dokter Colpaert wordt schepen.

Vrijwel onmiddellijk na de eedaflegging van de nieuwe burgemeester worden verschillende openbare werken op de agenda geplaatst.

In de Kleine Essestraat, de Hazelstraat tussen de provinciebaan en de spoorweg en in de Damwegel plannen de raadsleden een betonnen wegdek. De beek langs de Damwegel moet overwelfd worden.

Aan Desclée wordt een uitbreiding van de openbare verlichting gevraagd. Aan het Kerkplein, in het begin van de Koolskampstraat, op de wijk Spinneken Ambacht, in de Wulleputstraat, de Bollestraat, de Hazelstraat, de Beverenstraat, de Torhoutstraat en in het eerste stuk van de Weststraat zijn er uitbreidingen van de verlichting voorzien. Ook achter de kerk moet er een lantaarn komen. In de Boomgaardstraat, de Stegelstraat, de Hoogwielkestraat, de Essestraat, de Gitswegel en 'in den uitweg van het Papestik' moeten er lichtpunten bijkomen.

In de Boomgaardstraat (tussen de Torhoutstraat tot aan de herberg Het Kistje) en in de Pastorijstraat komen er voetpaden met *platinesteenen*. De voetpaden van de Kortemarkstraat zullen worden geplaveid en afgeboord. Een oppositieblad schrijft: *'Door de regen, sneeuw enz. is die straat herschapen in een echten modderweg. De inwoners hebben schrik dat zij hun woning moeten verlaten daar er modderputten zijn, waar men tot over de enkels instapt. Men moet dat zien om een gedachte daarover te hebben en hun uitroep te begrijpen: zijn er op Lichtervelde dan geen bestuurders die voor het welzijn der inwoners zorgen, of zijn zij alleen ontvangers van taken en belastingen, om het merendeel daarvan weg te werpen aan allerhande katholieke politieke groepjes?'*⁴⁵

Parochiegrenzen wijzigen

In 1938 wordt de parochie Sint-Henricus opgericht. Ze ligt voor het grootste deel op het grondgebied van Torhout, maar ook voor een klein deeltje op Gits en Lichtervelde. Lichterveldenaren die ten westen van de grote weg Torhout-Roeselare wonen, behoren nu tot de nieuwe kerkelijke entiteit en niet langer tot de aloude Sint-Jacobus-parochie. Voor het eerst in de geschiedenis vallen de parochiegrenzen niet meer samen met de gemeentegrenzen.

⁴⁵ Voor Allen, 13/03/1938.

18 augustus - naar China

Pater Rafaël Debaillie van de orde van Scheut vertrekt naar de missie van Jehol in China. Hij zal er de onzalige tijd meemaken van de Tweede Wereldoorlog, de bezetting door de Japanners en de eerste jaren van het Mao-regime. Maar dat weet Debaillie bij zijn afreis uiteraard niet.

September - mobilisatie

Eind september wordt het Belgische leger op versterkte vredesvoet gebracht. De mobilisatie verstoort het dorpsleven grondig want naast een aantal Lichterveldenaren die onder de wapens moeten, worden ook verschillende aannemers opgevorderd die ter plaatse in de weer zijn met openbare werken. Zodoende worden de werken aan de centrale verwarming in de gemeenteschool en aan de voetpaden in de Astridlaan stilgelegd. De overbelaste politie vraagt de brandweer om hulp voor het afgeven van het pak oproepingsbevelen.

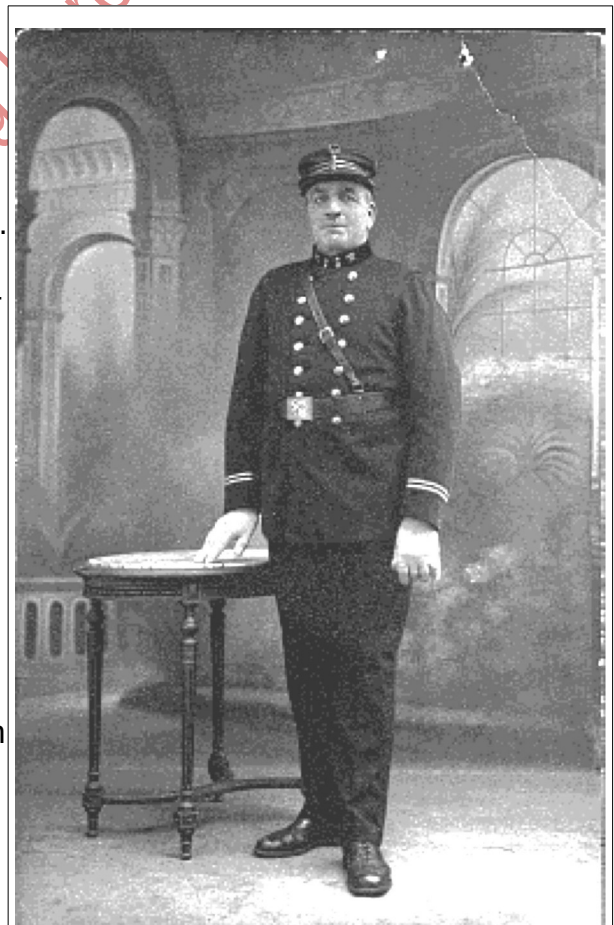
December - de brandweer

Het korps wordt inmiddels functioneler en meer afgestemd op de noden van de tijd. De komst en de uitbreiding van het gas- en elektriciteitsnet, het transport van olie, benzine en andere producten vereisen een andersoortige brandbestrijding.

Na de subsidieaanvraag van de brandweer voor een blusauto besluit de gemeenteraad hiervoor de som van 10.000 Fr. uit te trekken, maar kredieten voor de aankoop van brandweermateriaal en slangen kunnen niet meer vrijgemaakt worden. In de koekjesfabriek Victoria wordt een Opel Blitz-bestelwagen gevonden en Henri Vergote bouwt de aanwinst om tot een pompierwagen. Al het materiaal, dat ruim de 500 kg overschrijdt, wordt erin opgeborgen en de wagen biedt plaats aan twaalf spuitgasten. Ladders en reserveslangen liggen op het imperiaal.

Ook aan het hoofd van het korps doen zich wijzigingen voor. Bevelhebber Felix Vanpoucke en luitenant Victor Samyn nemen ontslag. De Keizer die in de meerderheid is, schuift Kamiel Mechelaere, een man zonder partijkaart, als nieuwe bevelhebber naar voor.

Verder sluit het korps een verzekering af tegen ongevallen en na een oefening voor



Ereluitenant Victor Samyn in 1938. Op zondagen was hij de gestrenge 'Suisse' in de kerk.

de brandweer die aanzien wordt voor een vals alarm, wordt de werking van het pompierkorps geëvalueerd.

21 december - brand in ast

Maar tijdens de nacht van 20 op 21 december is het menens. Tijdens zijn gebruikelijke avondwandeling in de dorpskom bemerkt Emiel Vermandele vanuit de verte de rosse gloed van een brand in de richting Torhout. Het blijkt de ast van Urbain Gardin in de Hoogwielkestraat te zijn die in brand staat. Hij slaat onmiddellijk alarm en de klaroenbazer trommelt de manschappen op maar Julien Jodts, die eerder op, de dag gehuwd is en nu aan zijn eerste huwelijksnacht toe is, hoort niets. De loods, de stal-lingen en het huis worden door het vuur bedreigd. Eenmaal de brandweermannen ter plekke zijn, blijkt dat het zo hard vriest dat water spuiten onmogelijk is. Herhaaldelijk worden de slangen ontdooid bij de Leuvense kachel in de keuken. De ast brandt vrijwel totaal uit⁴⁶.

⁴⁶ DECLERCQ R., MAERTENS M. & VANDERHAEGHE J.: Als de sirene gaat. Een terugblik op tweehonderd jaar brandbestrijding en hulpverlening te Lichtervelde. Coussement, Lichtervelde, p. 51-56.